

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๕๕ ตอนที่ ๕๔๑ – ๕๕๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๕๔๑

ข้อความต่อไป ใน **พระวินัยปิฎก ปิรवार คาถาสังคณิกะ ข้อ ๑๐๑๘**

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

สิกขาบทที่บัญญัติไว้ ณ พระนครเวสาลีมี ๑๐ สิกขาบท ณ พระนครราชคฤห์ มี ๒๑ สิกขาบท ณ พระนครสาวัตถี รวมทั้งหมดมี ๒๙๔ สิกขาบท ณ พระนครอาฬวี มี ๖ สิกขาบท ณ พระนครโกสัมพีมี ๘ สิกขาบท ณ สักกชนบทมี ๘ สิกขาบท ณ ภัคคชนบทมี ๓ สิกขาบท

ขอกล่าวถึงเฉพาะสิกขาบทที่ได้บัญญัติไว้ในนครโกสัมพี ซึ่งมีข้อความว่า

สิกขาบทเหล่าใดบัญญัติไว้ในพระนครโกสัมพี ท่านจงฟังสิกขาบทเหล่านั้น
ดังจะกล่าวต่อไป สิกขาบทว่าด้วยให้ทำวิหารใหญ่ ๑ สิกขาบทว่าด้วยภิกษุว่ายาก
สอนยาก ๑ สิกขาบทว่าด้วยแก่งพูดคำอื่นกลบเกลื่อน ๑ สิกขาบทว่าด้วยกรอบ
ประตุ ๑ สิกขาบทว่าด้วยดื่มสุราเมรัย ๑ สิกขาบทว่าด้วยไม่เอื้อเฟื้อ ๑ สิกขาบทว่า
ด้วยว่ากล่าวโดยชอบธรรม ๑ รวมเป็น ๘ สิกขาบท ทั้งดื่มน้ำนม

นี่เป็นข้อความที่แปลในพระไตรปิฎกภาษาไทย ซึ่งพยัญชนะที่ใช้ในภาษาบาลี
สำหรับข้อความนี้ ที่ว่า รวมเป็น ๘ สิกขาบททั้งดื่มน้ำมนั้น ไม่ได้ใช้คำว่า ชีร
แต่ใช้คำว่า ปโยปานน ซึ่งขอยกสิกขาบทข้อนี้ขึ้นมากล่าวถึง เพื่อท่านผู้ฟังจะได้ทราบ
ข้อความที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนี้ ณ พระนครโกสัมพี

เรื่องของปโยปานัน คือ อาหารที่ปรุงด้วยน้ำนม ใน **มหาวิภังค์ วรรคที่ ๖
สุรสุวรรค สิกขาบทที่ ๑ ข้อ ๘๕๑** มีข้อความว่า

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ โสสิตาราม เขตพระนคร
โกสัมพี ครั้นนั้น พรหมณ์คนหนึ่งปรุงปานะน้ำนมถวายพระสงฆ์

ซึ่งในภาษาบาลีมีข้อความว่า ปโยปานํ ปฏิตตํ คือ ปานะน้ำนมที่ตกแต่งแล้ว หรือปรุงแล้ว

ภิกษุทั้งหลายชดน้ำนมดังชูด ๆ ภิกษุรูปหนึ่งเคยเป็นนักฟ้อนรำกล่าวขึ้นอย่างนี้ว่า ชะรอยพระสงฆ์ทั้งหลายนี้อันความเย็นรบกวนแล้ว

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุจึงได้พูดปรารภพระสงฆ์เล่นเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุรูปนั้นว่า

ดูกร ภิกษุ ข่า่ว่า เธอได้พูดปรารภพระสงฆ์เล่น จริงหรือ

ภิกษุรูปนั้นทูลรับว่า

จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกร โมฆบุรุษ ไฉนเธอจึงได้พูดปรารภสงฆ์เล่นเล่า การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายไม่พึงพูดปรารภพระพุทธ พระธรรม หรือพระสงฆ์เล่น รูปใดฝ่าฝืนต้องอาบัติทุกกฏ

ครั้นทรงติเตียนภิกษุนั้นโดยอนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยวยาก ...

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:-

พระบัญญัติ

ข้อ ๑๙๖. ๕๑.

ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียดังชูด ๆ.

สิกขาบทวิภังค์

อันภิกษุผู้ฉันอาหาร ไม่พึงฉันดังชูด ๆ ภิกษุใดอาศัยความไม่เอื้อเพื่อ
ฉันอาหารทำเสียงดังชูด ๆ ต้องอาบัติทุกกฏ

สำหรับบุคคลที่ไม่อาบัติ คือ อนาปัตติวาร มีข้อความว่า

อนาปัตติวาร

ไม่แกล้ง ๑ เฟลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแฉ

ผู้ฟัง ความจริงบาลีใน **เสขยวรรค** มีว่า ภิกษุพึงกระทำไว้ในใจว่า ไม่ควร
ฉันดังสุรุ ๆ เขาเลยแปล สุรุ ๆ ว่า ชูด ๆ ความจริงศัพท์เดิมคือ สุรุ ๆ ซึ่งคำว่า ชูด ๆ นี้
เห็นจะหมายความว่ากินพวกต้มจืด หรืออะไรที่เป็นน้ำ ๆ กินดังชูด ๆ ไม่ใช่กินของแข็ง
ของแข็งดังชูด ๆ ไม่ได้ ต้องเป็นน้ำ

สุ. โดยมากท่านผู้ฟังจะชินกับคำว่า ชูด ๆ แต่จะทำกิริยาอาการอย่างไรก็
ตามแต่ จะชูด ๆ หรือ ชูด ๆ หรือสุรุ ๆ เป็นภาษาบาลี ก็แล้วแต่ แต่ให้ทราบว่าเป็น
อาจารย์ที่ไม่เหมาะสม ไม่ควร ในการฉันอาหาร

สำหรับเรื่องของการบริโภคอาหารของภิกษุ ก็เป็นไปตามกาลที่พระผู้มีพระภาค
ทรงอนุญาต ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทราบ

ใน **ทุติยสมันตปาสาทิกาแปล อรรถกถาพระวินัย ขุททกกันธวรรคนา
สันนิธการกสิกขาบทที่ ๘** ซึ่งสันนิธิกิริยานั้น หมายถึง ความทำการสะสม
เพราะฉะนั้น เพื่อป้องกันการสะสมอันไม่ใช่งานของสมณะ พระผู้มีพระภาคจึงทรง
บัญญัติกาลของการที่จะบริโภค ฉัน หรือเก็บอาหารไว้ มีข้อความว่า

ยาวกาลิก ได้แก่ ขาเหนียว ของควรเคี้ยว โภชนียะ ของควรบริโภค ซึ่งภิกษุ
พึงฉันได้ชั่วเวลา คือ เที่ยงวัน หมายความว่า หลังจากนั้นแล้วฉันไม่ได้

เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังควรจะทราบว่า อะไรเป็นขาเหนียว โภชนียะ ซึ่งเป็น
ยาวกาลิก คือ พึงฉันได้ชั่วเวลาเพียงเที่ยงวันเท่านั้น หลังจากนั้นแล้วฉันไม่ได้

ยามกาลิก ได้แก่ ปานะ ๘ อย่าง กับพวกอนุโลมปานะ เรียกว่า **ยามกาลิก** ด้วยอรรถว่า มีเวลาเป็นครั้งคราว เพราะเป็นของที่ภิกษุพึงฉันได้ตลอดชั่วยาม คือ ปัจฉิมยามแห่งราตรี

หมายความว่า ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คือ หลังจากเที่ยงแล้ว จะฉันขาทนียะ โภชนียะไม่ได้ เพราะว่าขาทนียะ โภชนียะเป็นยาวกาลิก ซึ่งมีกำหนดให้ฉันได้ในเที่ยงวัน ส่วนน้ำปานะ หรืออนุโลมปานะ เป็นยามกาลิก คือ เป็นของที่ภิกษุพึงฉันได้ตลอดชั่วยาม คือ ปัจฉิมยามแห่งราตรี ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง

ถ้าใครประเคนน้ำปานะ ก็สามารถฉันได้จนถึงปัจฉิมยามแห่งราตรี ตลอดปัจฉิมยามแห่งราตรี คือ ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ใช่ว่าเป็นการสะสม ไม่ใช่ว่าเป็นการเก็บของไว้ด้วยอำนาจของอภิขมาหรือความโลภ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ทรงอนุญาตไว้ว่า สามารถที่จะฉันได้ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง

สัตตาทกาลิก ได้แก่ เกสัช ๕ อย่าง ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เรียกว่า **สัตตาทกาลิก** ด้วยอรรถว่า มีเวลา ๗ วัน เพราะเป็นของที่ภิกษุพึงเก็บไว้ได้ถึง ๗ วัน แต่ต้องฉันเมื่อมีเหตุ ถ้าไม่มีเหตุก็เป็นอาบัติ

สำหรับ **ยาวชีวิก** ได้แก่ กาลิกที่เหลือ แม้ทั้งหมด เว้นน้ำเสีย เรียกว่า **ยาวชีวิก** เพราะเป็นของที่ภิกษุพึงรักษาไว้ฉันได้ตลอดชีวิตเมื่อมีเหตุ ได้แก่ ของที่เป็นยาประเภทอื่นซึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่เก็บไว้เพื่อการบริโภค แต่จุดประสงค์ที่เก็บไว้นั้น เพื่อเป็นยาที่จะใช้บริโภคเมื่อมีเหตุจำเป็น จึงเป็นยาวชีวิก สามารถที่จะเก็บไว้ได้ตลอดชีวิต แต่จะเอามาบริโภคเป็นอาหารไม่ได้ ต้องเก็บไว้สำหรับเป็นยาเท่านั้น ถ้าเก็บไว้เพื่อเป็นยา ก็เป็นยาวชีวิก

ฉะนั้น ทั้งหมดโดยประเภทก็มี

ยาวกาลิก ได้แก่ ขาทนียะ โภชนียะ ซึ่งฉันได้ชั่วเวลา คือ เที่ยงวัน

ยามกาลิก ฉันได้ตลอดปัจฉิมยามแห่งราตรี คือ ตลอดวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง

สัตตาทกาลิก ได้แก่ เกสัช ๕ เป็นของที่ภิกษุเก็บไว้ได้ถึง ๗ วัน แต่ถ้าหลัง ๗ วันแล้ว ก็เป็นอาบัติ

ยาวชีวิก ได้แก่ ของที่เก็บไว้เพื่อเป็นยา ไม่ใช่เพื่อเป็นอาหาร สามารถที่จะเก็บรักษาไว้ได้ตลอดชีวิตเมื่อมีเหตุ

มหาวิภังค์กุกกัณฐกาสก กุชณวรรค สิกขาบทที่ ๗ ข้อ ๕๑๑ อนาปัตติวาร
มีข้อความว่า

ภิกษุฉันยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวชีวิก เมื่อมีเหตุสมควร ๑ ภิกษุ
วิกัลจโร ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

โกชณวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ

ยังมีความละเอียดอีกมากทีเดียว แม้แต่ในเรื่องการรับไว้ เช่น ถ้าบริโภคน
เวลาวิกาล ที่พระผู้มีพระภาคไม่ได้ทรงอนุญาต เป็นอาบัติปาจิตตีย์ แต่เป็นอาบัติ
ทุกกฏ ถ้ารับไว้เพื่อเป็นอาหาร

ในขณะที่มีใครเอาไปถวาย รับไว้ด้วยความตั้งใจที่จะบริโภคเป็นอาหาร ในขณะที่
ที่รับไว้เป็นอาบัติทุกกฏ และเป็นอาบัติทุกกฏ ทุก ๆ คำกลืนด้วย

ยังมีความละเอียดอีกมากในเรื่องของการบริโภคอาหาร

ถ. น้ำผึ้งกับน้ำอ้อยถือเป็นเภสัช อนุญาตให้ฉันในเวลาวิกาลได้ใช่ไหม

ส. ได้ เมื่อมีเหตุ

ถ. น้ำมะม่วงคั้น ถือเป็นเภสัชหรือเปล่า

ส. ไม่ใช่เภสัช แต่เป็นน้ำปานะ เภสัชมี ๕ เท่านั้น อนุญาตให้ฉันชั่ววันหนึ่ง
กับคืนหนึ่ง คือ ตลอดชั่วยาม หมายความว่าปัจฉิมยามแห่งราตรี เช่นเดียวกับน้ำ
ปานะอื่น ๆ

ถ. น้ำส้มคั้นด้วยไหม

ส. น้ำผลไม้ทั้งหมด เว้นที่พระผู้มีพระภาคไม่ได้ทรงอนุญาต

ถ. น้ำมะพร้าวทรงอนุญาตหรือเปล่า พระคุณเจ้าบางรูปท่านบอกว่า
น้ำผลไม้ ผลใหญ่ ๆ ไม่ได้

ส. ต้องเป็นไปตามพระวินัย คือ ทรงอนุญาตอย่างไรก็บริโภคอย่างนั้น ที่
ไม่ทรงอนุญาตไว้ ก็ไม่บริโภคดีกว่า

ถ. กำหนดตามนาฬิกา หรือพระอาทิตย์

ส. สมัยก่อนไม่มีนาฬิกา ต้องใช้พระอาทิตย์ แต่ภายหลังเมื่อมีเครื่องมือที่จะกำหนดได้ คือ นาฬิกา ก็ดูนาฬิกาได้

ถ. พวกน้ำตาล เกลือ ที่ยังไม่ได้ละลายน้ำ ถือว่าเป็นของขบเคี้ยวไหม

ส. แล้วแต่ว่าจะเป็นอาหารหรือเปล่า จุดประสงค์เพื่อจะเป็นอาหารหรือไม่ ท่านผู้ฟังคงจะเข้าใจจุดประสงค์ที่พระผู้มีพระภาคทรงให้เว้นการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล แม้แต่ในเรื่องของเภสัช คือ ยารักษาโรคสำหรับภิกษุอาพาธ ที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาต เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ในครั้งแรกทรงอนุญาตให้บริโภคเพียงในกาลเท่านั้น คือ ภายในเที่ยง ไม่ให้บริโภคหลังเที่ยง เน้นให้เห็นถึงการที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไม่ให้บริโภคในเวลาวิกาล แม้ในเรื่องของเภสัช แต่ภายหลังก็ได้ทรงอนุญาตการบริโภคเภสัช ๕ นอกกาลด้วย ตามความจำเป็น

นอกจากนั้น พระผู้มีพระภาคยังทรงอนุญาตเภสัชอื่น นอกจากเภสัช ๕ ด้วย เช่น มูลเภสัช รากไม้ที่เป็นเภสัช เช่น ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่านเปราะ อดุพิต ข่า แฝก หัวหมู เหล่านี้เป็นต้น ที่ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ของควรเคี้ยว ควรบริโภค คือ ไม่ใช่นำมาบริโภคเป็นอาหาร เพราะฉะนั้น พวกมูลเภสัช รากไม้ที่เป็นเภสัชเหล่านี้ เป็นยารักษา ซึ่งสามารถเก็บรักษาไว้ได้ตลอดชีวิต เพราะว่าไม่ใช่เป็นการสะสมที่จะนำมาบริโภคเป็นอาหาร เมื่อรับประทานแล้ว ก็เก็บไว้ได้ตลอดชีวิต และต่อเมื่อมีเหตุจึงให้บริโภคได้ เมื่อเหตุไม่มี ภิกษุบริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องของการขัดเกลา ไม่ให้มีการสะสม ไม่ให้มีความปรารถนาติดข้องในของบริโภคต่าง ๆ แม้ที่เป็นเภสัช

ใน **มหาวรรค เภสัชชขันธกะ**

ข้อ ๒๙ ทรงอนุญาตกสาวเภสัช คือ น้ำฝาดที่เป็นเภสัช ซึ่งก็ได้แก่น้ำฝาด สะเดา เป็นต้น

ข้อ ๓๐ ทรงอนุญาตปณณเภสัช ใบไม้ที่เป็นเภสัช เช่น ใบสะเดา

ข้อ ๓๑ ทรงอนุญาตผลเภสัช ได้แก่ ผลสมอ มะขามป้อม เป็นต้น

ข้อ ๓๒ ทรงอนุญาตขตุเภสัช ได้แก่ ยางไม้ ต้นหิงคุ์ กำยาน

ข้อ ๓๓ ทรงอนุญาตโลณเภสัช เกลือที่เป็นเภสัช คือ เกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือหุง ก็หรือโลณเภสัชชนิดอื่นใดบรรดามี ที่ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ของควรเคี้ยวในของควรเคี้ยว ที่ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ของควรบริโภคนในของควรบริโภค

คามิกะ คำว่า โลณะ แปลว่า เกลือเท่านั้น

ส. ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเภสัชที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ประเภใดเป็นเภสัช ซึ่งไม่สำเร็จประโยชน์แก่การเคี้ยว การบริโภค ก็เก็บไว้ได้ตลอดชีวิต เป็นยาวชีวิติก

ถ. น้ำอัทลมเป็นน้ำปานะหรือเปล่า พวกน้ำหวาน

ส. ได้ค่ะ

ถ. เป๊ปซี่ โคล่า

ส. ไม่ใช่ น้ำผักดอง ไม่ใช่ประเภทโภชนะ ใช้ได้

ถ. แล้วยน้ำอ้อย

ส. น้ำอ้อยก็ได้ ทรงอนุญาตไว้

๕๔๒

เรื่องของการสงสัยในพระวินัยบัญญัติ และการปฏิบัติผิดพลาดในพระวินัยบัญญัติ ไม่ใช่เพียงจะมีในสมัยนี้ แต่ว่ามีมาตั้งแต่ครั้งที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงปรินิพพานไปแล้ว ในการสังคายนาครั้งที่ ๒ มีข้อที่เป็นมูลเหตุที่จะให้พระเถระในครั้งนั้นกระทำสังคายนา

ข้อความใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ สัตตสติกขันธกะ เรื่องพระวัชชีบุตรแสดงวัตถุ ๑๐ ประการ** ข้อ ๖๓๐ มีว่า

ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานล่วงได้ ๑๐๐ ปี พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี แสดงวัตถุ ๑๐ ประการในเมืองเวสาลี ว่าดังนี้

๑. เก็บเกลือไว้ในแขนงฉัน ควร เขนง คือ เขาสัตว์
๒. ฉันอาหารในเวลาบ่ายล่วงสององคุลี ควร
๓. เข้าบ้านฉันอาหารเป็นอนติริตตะ ควร
๔. อาวาสมีสี่มาเดียวกัน ทำอุโบสถต่าง ๆ กัน ควร
๕. เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุมาไม่พร้อมกันมาก่อนได้ ภิกษุมานทีหลังจึงบอกขออนุมัติ ควร

๖. การประพุดติตามอย่างทีอุปัชฌาย์และอาจารย์ประพุดติมาแล้ว ควร
๗. ฉันนมสดที่แปรแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมส้ม ควร
๘. ดื่มน้ำสุราอ่อน ควร
๙. ใช้ผ้าสีทึบไม่มีชาย ควร
๑๐. รับทองและเงิน ควร ฯ

นี่คือการประพุดติปฏิบัติในสมัยที่พระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานล่วงได้ ๑๐๐ ปี ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทำสังคายนาครั้งที่ ๒

ข้อความต่อไป

เรื่องพระยสกากัณทกบุตร

ข้อ ๖๓๑

สมัยนั้น ท่านพระยสกากัณทกบุตรเที่ยวจาริกในวัชชีชนบท ถึงพระนครเวสาลี
กล่าวว่า ท่านพระยสกากัณทกบุตรพักอยู่ที่ภูฏาการศาลาปามหาวัน เขตพระนคร
เวสาลีนั้น ฯ

ข้อ ๖๓๒

สมัยนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ถึงวันอุโบสถ เอาถาดทองสัมฤทธิ์
ตักน้ำเต็มตั้งไว้ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ กล่าวแนะนำอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลี
ที่มาประชุมกันอย่างนี้ว่า

ท่านทั้งหลาย จงถวายรูปะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งก็ได้ กิ่งกหาปณะก็ได้
บาทหนึ่งก็ได้ มาสกหนึ่งก็ได้ สงฆ์จักมีกรณียะด้วยบริวาร

เมื่อพระวัชชีบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระยสกากัณทกบุตร จึงกล่าวกะ
อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีว่า

ท่านทั้งหลาย พวกท่านอย่าได้ถวายรูปะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งก็ตาม กิ่ง
กหาปณะก็ตาม บาทหนึ่งก็ตาม มาสกหนึ่งก็ตาม ทองและเงินไม่ควรแก่พระสมณะ
เชื้อสายพระศาकยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศาकยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน
พระสมณะเชื้อสายพระศาकยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศาकยบุตร
มีแก้วและทองวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน

อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลี แม้อันท่านพระยสกากัณทกบุตรกล่าวอยู่
อย่างนี้ ก็ยังขึ้นถวายรูปะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งบ้าง กิ่งกหาปณะบ้าง บาทหนึ่ง
บ้าง มาสกหนึ่งบ้าง

ครั้นล่วงราตรีนั้นแล้ว พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้จัดส่วนแบ่งเงินนั้น
ตามจำนวนภิกษุแล้ว ได้กล่าวกะท่านพระยสกากัณทกบุตรว่า

ท่านพระยส เงินจำนวนนี้เป็นส่วนของท่าน

ท่านพระยสกล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย ฉันไม่มีส่วนเงิน ฉันไม่ยินดีเงิน ฯ

ข้อ ๖๓๓

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย พระยสกกัณท์กบฏนี้ ด่า บริภาษอุบาสกอุบาสิกาผู้มีศรัทธา เลื่อมใส ทำให้เขาไม่เลื่อมใส เอาละ พวกเราจะลงปฏิสารณียกรรมแก่ท่าน แล้วได้ลงปฏิสารณียกรรมแก่พระยสกกัณท์กบฏนั้น

ปฏิสารณียกรรม คือ การลงโทษให้ภิกษุขอขมาคฤหัสถ์

เป็นเรื่องละเอียดที่แสดงให้เห็นว่า กว่าที่จะทำสังคายนาได้จริง ๆ นี้ จะมีพระภิกษุ ๒ ฝ่าย ซึ่งทั้ง ๒ ฝ่ายต่างมีความคิดเห็นและการประพฤติปฏิบัติที่ต่างกัน และก็เห็นว่าฝ่ายตนถูก หรือเข้าใจว่าถูก ซึ่งกว่าที่จะทำสังคายนาได้ ต้องผ่านอุปสรรคมากทีเดียว

ท่านพระยสกกัณท์กบฏซึ่งไม่รับเงินและทอง ก็ถูกพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ลงโทษให้ไปขอขมาพวกคฤหัสถ์ โดยอ้างว่า ท่านด่าบริภาษอุบาสกอุบาสิกา ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้เขาไม่เลื่อมใส เพราะว่าไม่รับเงินและทองของเขา

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้น ท่านพระยสกกัณท์กบฏได้กล่าวกะพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีว่า

ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ว่า สงฆ์พึงให้พระอนุทูตแก่ภิกษุผู้ถูกลงปฏิสารณียกรรม ขอพวกเธอจงให้พระอนุทูตแก่ฉัน

จึงพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ได้สมมติภิกษุรูปหนึ่งให้เป็นอนุทูตแก่ท่านพระยสกกัณท์กบฏ

คือ ให้ไปด้วย ให้รู้เห็นเป็นพยานด้วย

ต่อมา ท่านพระยสกกัณท์กบฏ พร้อมด้วยพระอนุทูตพากันเข้าไปสู่พระนครเวสาลี แล้วชี้แจงแก่อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีว่า

อาตมาผู้กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรมว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรมว่าเป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัยว่าเป็นวินัย เขาหาว่า ด่า บริภาษท่านอุบาสก อุบาสิกาผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส ฯ

เครื่องเศร้าหมองของพระจันทร์พระอาทิตย์ ๔ อย่าง

ข้อ ๖๓๔

พระยสกาภิกษุทักบุดรกล่าวต่อไปว่า

ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง เครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการเป็นไฉน ดูกร ภิกษุทั้งหลาย

๑. พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง คือ หมอก จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๒. พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง คือ น้ำค้าง จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๓. พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง คือ ละออง-ควัน จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

๔. พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง คือ อสุรินทราหู จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พระจันทร์ พระอาทิตย์ เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้แล จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง ฉันท

ได้ยินชื่อ อสุรินทราหู อาจจะขบขันใจนิดหนึ่ง แต่ถ้าคิดถึงเทวดาใหญ่เท่านั้นเอง ก็คงจะหายสงสัยไปได้ เพราะว่าแม้แต่หมอก แม้แต่น้ำค้าง แม้แต่ละอองควัน ยังทำให้พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองได้ ก็ทำไมเทวดาใหญ่ ๆ จะทำไม่ได้

ข้อความต่อไป

เครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ ๔ อย่าง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์ เครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการเป็นไฉน ดูกร ภิกษุทั้งหลาย

๑. มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ตี๋มสุรา ตี๋มเมรัย ไม่งดเว้นจากการตี๋มสุราเมรัย นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่ ๑ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๒. อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง เสพเมถุนธรรม ไม่งดเว้นจากเมถุนธรรม นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่ ๒ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๓. อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง ยินดีทองและเงิน ไม่งดเว้นจากการรับทองและเงิน นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่ ๓ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๔. อนึ่ง สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง เลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพ ไม่งดเว้นจากมิจฉาชีพ นี่เป็นเครื่องเศร้าหมองของสมณพราหมณ์ข้อที่ ๔ ซึ่งเป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้แล จึงไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์ ฉะนั้น ท่านทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้ ครั้นแล้วพระสุคตผู้ศาสดาได้ตรัสประพันธ์คาถามีเนื้อความ ว่าดังนี้

ข้อ ๖๓๕

สมณพราหมณ์เศร้าหมองเพราะราคะและโทสะ เป็นคนอันอวิชชาหุ้มห่อ เพลิดเพลินรูปที่น่ารัก เป็นคนไม่รู้ พวกหนึ่งตี๋มสุราเมรัย พวกหนึ่งเสพเมถุน พวกหนึ่งยินดีเงินและทอง พวกหนึ่งเป็นอยู่โดยมิจฉาชีพ เครื่องเศร้าหมองเหล่านี้ พระพุทธเจ้าผู้เป็นเฝ้าพันธุแห่งพระราชผู้สูงศักดิ์ตรัสว่า เป็นเหตุให้สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเศร้าหมอง ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่บริสุทธิ์ มีกิเลสธุลีคลุมฤ็ ถูกความมืด

รัดรีง เป็นทาสตัณหา พร้อมด้วยกิเลส เครื่องนำไปสู่ภพ ย่อมเพิ่มพูนสถาน
ที่ซกาศพให้มาก ย่อมถือเอาภพใหม่ต่อไป ฯ

ข้อ ๖๓๖

ข้าพเจ้าผู้มีวาตะอย่างนี้ กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรมว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรมว่า
เป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัยว่าเป็นวินัย เขาหาว่า ด่า บริภาษ
อุบาทถอุบาทถผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส ฯ

นี่เป็นเหตุการณ์ในครั้งนั้น และจะเกิดขึ้นในครั้งนี้ได้ไหม ถ้าอุบาทถอุบาทถ
ท่านใด มีความเห็นตามพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ และยกขึ้นกล่าว
คนอื่นจะหาว่า ด่า บริภาษไหม

ในครั้งนั้น ท่านพระยสกาภิกษุทบทวนท่านถูกกล่าวหาว่าอย่างนี้ เพราะว่าท่าน
ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่ผู้ไม่รู้ หรือผู้ที่ไม่เห็นด้วย กล่าวหาว่า ท่านด่า
บริภาษอุบาทถอุบาทถผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส

ด้วยเหตุนี้ ท่านพระยสกาภิกษุทบทวนจึงได้กล่าวอ้างพระดำรัสของพระผู้มีพระ
ภาค ที่ได้ตรัสไว้ในเรื่องของการความเศร้าหมองของพระจันทร์และพระอาทิตย์
เพื่อที่จะให้ชาวบ้านนั้นได้เห็นว่ สิ่งใดไม่เป็นธรรม และสิ่งใดเป็นธรรม

ท่านกล่าวต่อไปว่า

เรื่องนายบ้านชื่อมณีจุฬกะ

ข้อ ๖๓๗

ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ชนทั้งหลายนั่ง
ประชุมกันในราชบริษัทภายในราชสำนัก ได้ยกถ้อยคำนี้ขึ้นสนทนาในระหว่างว่า
ทองและเงินย่อมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสาย
พระศากยบุตรย่อมยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรย่อมรับทอง
และเงิน

ก็คราวนั้น นายบ้านซื้อมณีจุฬะนั่งอยู่ในบริษัทนั้นด้วย เขาได้กล่าวกะบริษัทนั้นว่า

นาย พวกท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ทองและเงินไม่ควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน

นายบ้านซื้อมณีจุฬะสามารถชี้แจงให้บริษัทนั้นเข้าใจ ครั้นแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

พระพุทธเจ้าข้า ชนทั้งหลายนั่งประชุมกันในราชบริษัทภายในราชสำนัก ได้ยกถ้อยคำนี้ขึ้นสนทนาในระหว่างว่า ทองและเงินย่อมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรย่อมยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรย่อมรับทองและเงิน เมื่อชนทั้งหลายพูดอย่างนี้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้พูดกะบริษัทนั้นว่า นาย พวกท่านอย่าได้พูดเช่นนี้ ...

ข้าพระพุทธเจ้าสามารถชี้แจงให้บริษัทนั้นเข้าใจได้ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าพยากรณ์อย่างนี้ ชื่อว่ากล่าวคล้อยตามพระผู้มีพระภาค ไม่ชื่อว่ากล่าวตู่พระผู้มีพระภาคด้วยคำเท็จ ชื่อว่าพยากรณ์ธรรมอันสมควรแก่ธรรม และสทรรมิกบางรูปผู้กล่าวตามวาทะ ย่อมไม่ถึงฐานะที่ควรติเตียนหรือ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เออาละ นายบ้าน เธอพยากรณ์อย่างนี้ ชื่อว่ากล่าวคล้อยตามเรา ชื่อว่าไม่กล่าวตู่เราด้วยคำเท็จ ชื่อว่าพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม และสทรรมิกบางรูปผู้กล่าวตามวาทะ ย่อมไม่ถึงฐานะที่ควรติเตียน

ดูกร นายบ้าน ทองและเงินไม่ควรแก่สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรโดยแท้ สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน ทองและเงินควรแก่ผู้ใด แม้กามคุณทั้งห้าก็ควรแก่ผู้นั้น กามคุณทั้งห้า

ควรแก่ผู้ใด เธอพึงจำผู้นั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า มีปกติมิใช่สมณะ มีปกติมิใช่เชื้อสาย
พระศากยบุตร เราจะกล่าวอย่างนี้ว่า ผู้ต้องการหญ้าพึงแสวงหาหญ้า ผู้ต้องการไม้
พึงแสวงหาไม้ ผู้ต้องการเกวียนพึงแสวงหาเกวียน ผู้ต้องการบุรุษพึงแสวงหาบุรุษ
แต่เราไม่กล่าวโดยปริยายไร ๆ ว่า สมณะพึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงิน

ท่านพระยสกากัณฺฐกบุตรกล่าวว่า

ข้าพเจ้าผู้มีวาตะอย่างนี้ กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรมว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรมว่า
เป็นธรรม สิ่งไม่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัยว่าเป็นวินัย เขาหาว่า ด่า บริภาษ
อุบาทกอุบาทิกาผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส

เรื่องพระอุปนันทศากยบุตร

ท่านพระยสกากัณฺฐกบุตรได้กล่าวต่อไปว่า

ข้อ ๖๓๘

ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคทรงปรารภท่านพระอุปนันทศากยบุตร
ทรงห้ามทองและเงิน และทรงบัญญัติสิกขาบทในพระนครราชคฤห์นั้นแล

ข้าพเจ้าผู้มีวาตะอย่างนี้ กล่าวสิ่งไม่เป็นธรรมว่าไม่เป็นธรรม สิ่งเป็นธรรมว่าเป็น
ธรรม สิ่งไม่เป็นวินัยว่าไม่เป็นวินัย สิ่งเป็นวินัยว่าเป็นวินัย เขาหาว่า ด่า บริภาษ
อุบาทกอุบาทิกาผู้มีศรัทธาเลื่อมใส ทำให้ไม่เลื่อมใส

เมื่อท่านพระยสกากัณฺฐกบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว อุบาทกอุบาทิกาชาวเมือง
เวสาลีได้กล่าวกะท่านพระยสกากัณฺฐกบุตรว่า

ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ายสกากัณฺฐกบุตรรูปเดียวเท่านั้น เป็นพระสมณะเชื้อ
สายพระศากยบุตร ภิกษุพวกนี้ทั้งหมดไม่ใช่สมณะ ไม่ใช่เชื้อสายพระศากยบุตร

ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้ายสกากัณฺฐกบุตรจงอยู่ในเมืองเวสาลี พวกข้าพเจ้า
จักทำการชวนชวายเป็นโจร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขารแก่
พระคุณเจ้ายสกากัณฺฐกบุตร

ครั้งนั้น ท่านพระยสกากัณฺฐกบุตรได้ชี้แจงให้อุบาทกอุบาทิกาชาวเมืองเวสาลี
เข้าใจแล้ว ได้ไปอารามพร้อมกับพระอนุทูต ฯ

ข้อความต่อไป เป็นเรื่องที่ท่านจะต้องฟันฝ่าอุปสรรค กว่าที่จะได้ทำสังคายนาครั้งที่ ๒ เพราะว่าเมื่อท่านกลับไปกับพระอนุตแล้ว พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีก็ได้สอบถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งก็ปรากฏว่า อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีเข้าใจถูกต้องในพระธรรมวินัย และเห็นว่าพระยสกากัณทกบุตรเท่านั้นที่เป็นพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร เพราะฉะนั้น พวกพระวัชชีบุตรจะอย่างไร เป็นพวกใหญ่ด้วย และเป็นชาวเมืองเวสาลีด้วย

ถ. เรื่องจับเงินจับทอง ในพระไตรปิฎกท่านกล่าวไว้ว่า ไม่ยินดีเงินและทอง คือ ขณะที่ยินดี กับขณะที่จับแล้วไม่ยินดี ผมอยากจะทราบข้อเท็จจริงว่า ขณะที่ยินดีกับจับแล้วไม่ได้ยินดี เป็นอย่างไรกันแน่

ส. เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ถ้าท่านพระอานนท์จับเครื่องประดับของวิสาขามิคกรมารดาแล้วเก็บไว้ให้ ท่านไม่ได้ยินดีในของ ๆ วิสาขามิคกรมารดา นั่นเป็นจิตที่ไม่ยินดีของท่านพระอานนท์ แต่ว่าแต่ละบุคคลก็ต่างกันไป แล้วแต่ว่า ใครจับแล้วยินดี ผู้นั้นก็รู้ว่าตนเองยินดี หรือว่าผู้ใดจับแล้วไม่ยินดี ผู้นั้นก็รู้ว่าตนเองไม่ได้ยินดี

๕๔๓

ถ. เรื่องจับเงินจับทองนี้ ลำบาก เวลานี้ ถึงพุทธบัญญัติท่านว่าไว้ มาอยู่กรุงเทพ ขึ้นรถฟรี ให้ขึ้นใหม่ ถ้าพระมีฐานะขึ้นมา ผมว่าเรื่องเล็กน้อยนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่ควรจะเป็นเหตุ ต้องหลักใหญ่ ๆ จับเงินจับทองนี้มีหลัก ยินดีเพื่อตัวของคนจับ เพื่อใส่กระเป๋าเอาไปฝากธนาคาร อย่างนี้ไม่ควรแน่ เขาทำบุญเราก็รับไว้ รับไว้เพื่อจะไปทำโน่นทำนี่ โดยไม่ได้ยินดี เรื่องอนามาสเป็นเรื่องธรรมดา ไม่น่าจะเอามาตำหนิกัน แต่ถ้ารับไว้ใส่กระเป๋า เพื่อไปสร้างบ้าน ซื้อมอเตอร์อย่างนี้ ไม่ควร ถ้าพระรับไว้เพื่อสาธารณะ ท่านไม่ได้ยินดีเป็นส่วนตัว ผมเห็นว่า ถ้าจะถือกันก็มากเกินไป หยุ่มหยุ่มเกินไป เรื่องที่ควรจะมีมากกว่านี้ เรื่องจับเงินจับทองเป็นพุทธบัญญัติเท่านั้น ไม่ใช่โลกเขาติเตียน ที่เรียกว่า ปณณัตติวัชชะ โทษเกิดจากพระบัญญัติ พระเราเชื่อแน่เหลือเกิน โกงไม่ได้ บาปเดี๋ยวก็เป็นปาราชิก ท่านไม่ได้จับเพื่อตัวท่านจับเพื่อสาธารณะประโยชน์ ควรจะให้

ส. เป็นเรื่องของกาลสมัย ซึ่งได้ผ่านมาจนถึงยุคนี้สมัยนี้ ซึ่งท่านผู้ฟังควรพิจารณาพระธรรมวินัยโดยละเอียดถึงเหตุที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท ใครเป็นผู้ทรงบัญญัติสิกขาบท พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่เห็นโทษของการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ขัดเกลา ก็จะไม่ทรงบัญญัติไว้ เพราะฉะนั้น เหตุผลย่อมมี และผู้ที่ประพฤติปฏิบัติย่อมจะสังเกตรู้ได้ว่า การปฏิบัติอย่างใดเป็นการขัดเกลา และการปฏิบัติอย่างไรไม่ขัดเกลา

ในคราวก่อนได้กล่าวถึง เมื่อท่านพระยสกาภิณฑกบุตรได้แสดงธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีให้เกิดความเข้าใจถูกต้อง ชาวเมืองเวสาลีก็นิครุทธเลื่อมใสในท่านพระยสกาภิณฑกบุตร และเห็นว่าพวกพระวัชชีชาวเมืองเวสาลีเป็นผู้ที่ปฏิบัติไม่ตรงตามธรรมวินัย

ข้อความต่อไปมีว่า

ครั้งนั้น ท่านพระยสกกัณท์ทบทวน ได้ชี้แจงให้อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลี เข้าใจแล้ว ได้ไปอารามพร้อมกับพระอนุทูต ฯ

ลงอุกเขปนียกรรม

ข้อ ๖๓๙

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้ถามพระอนุทูตว่า

คุณ พระยสกกัณท์ทบทวนขอโทษอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีแล้วหรือ
พระอนุทูตตอบว่า

ท่านทั้งหลาย อุบาสกอุบาสิกาทำความลามกให้แก่พวกเรา ทำพระ-
ยสกกัณท์ทบทวนรูปเดียวเท่านั้น ให้เป็นสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ทำพวกเรา
ทั้งหมดไม่ให้เป็นสมณะ ไม่ให้เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีปรึกษากันว่า

ท่านทั้งหลาย พระยสกกัณท์ทบทวนนี้ พวกเราได้สมมติ แต่ประกาศแก่พวก
คฤหัสถ์ ถ้าเช่นนั้นพวกเราจะลงอุกเขปนียกรรมแก่เธอ

อุกเขปนียกรรม คือ การลงโทษยกเสียจากหมู่ ห้ามร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมทำ
สังฆกรรม

พระวัชชีบุตรเหล่านั้น ประรณนาจะลงอุกเขปนียกรรมแก่พระยสกกัณท์ทบทวน
นั้น จึงประชุมกันแล้ว

ครั้งนั้น ท่านพระยสกกัณท์ทบทวนหาส่วเวหาสไปปรากฏในเมืองโกสัมพี แล้ว
ส่งทูตไป ณ สำนักภิกษุชาวเมืองปาฐา เมืองอวันตี และประเทศทักษิณาทว่า

ท่านทั้งหลาย จงมาช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ ต่อไปในภายหน้าสภาพมิใช่ธรรมจัก
รุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภายหน้า
พวกอธรรมวาทีจักมีกำลัง พวกธรรมวาทีจักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาทีจักมีกำลัง
พวกวินยวาทีจักเสื่อมกำลัง ฯ

หลังจากพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว ก็ยังมีพระเถระที่ทรงคุณวิเศษ
ที่สามารถจะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้ใน ๑,๐๐๐ ปีแรก แต่พระเถระที่จะทรงคุณวิเศษ

อย่างนั้น ก็จะเสื่อมถอยลงตามกาลเวลาด้วย และในครั้งที่จะทำสังคายนาครั้งที่ ๒ นี้ ก็เป็นเพียงระยะ ๑๐๐ ปี หลังจากที่มีพระผู้มีพระภาคปรินิพพานแล้ว

เรื่องพระสัมมุตตสาธนาวาสีเถระ

ข้อ ๖๔๐

สมัยนั้น ท่านพระสัมมุตตสาธนาวาสี อาศัยอยู่ที่โอหังคบรรพต ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรเข้าไปหาท่านพระสัมมุตตสาธนาวาสียังโอหังคบรรพต อภิวัตแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีพวกนี้ แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ ในเมืองเวสาลี ว่าดังนี้

๑. เก็บเกลือไว้ในเข่งฉัน ควร

๒. ฉันทอาหารในเวลาบ่ายล่วงสององคุลี ควร

๓. เข้าบ้านฉันทอาหารเป็นอนติริตตะ ควร

อนติริตตะ คือ อาหารที่ไม่เป็นกับปิยะ ไม่ควรแก่การบริโภค

๔. อาวาสมีสี่มาเดียวกัน ทำอุโบสถต่าง ๆ กัน ควร

๕. เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุมาไม่พร้อมกันทำก่อนได้ ภิกษุมาทีหลังจึงบอกขอ

อนุมติ ควร

๖. การประพฤติตามอย่างที่อยู่ขมาและอาจารย์ประพฤติมาแล้ว ควร

๗. ฉันทนมนสที่แปรแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมนสัม ควร

๘. ดื่มสุราอ่อน ควร

๙. ใช้ผ้าสีที่ทนมไม่มีชาย ควร

๑๐. รับทองและเงิน ควร

ถ้าเช่นนั้น พวกเราจงช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ ภายหน้าสภาพมิใช่ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภายหน้าพวกอธรรม-วาที่จักมีกำลัง พวกธรรมวาที่จักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาที่จักมีกำลัง พวกวินยวาที่จักเสื่อมกำลัง

ท่านพระสัมมุตตสาณวาสีรับคำท่านพระยสกาภิณฑกบุตรแล้ว

ท่านจะต้องชักชวนพระเถระรูปอื่นให้ร่วมกันทำสังคายนาด้วย เพราะว่าการจะทำสังคายนานั้นทำตามลำพังรูปเดียวไม่ได้

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวเมืองปาฐาประมาณ ๖๐ รูป ถืออยู่ป่าเป็นวัตรทั้งหมด ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรทั้งหมด ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตรทั้งหมด ถือไตรจีวรเป็นวัตรทั้งหมด เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต ภิกษุชาวเมืองอวันตี และประเทศทักขิณาทประมาณ ๘๐ รูป บางพวกถืออยู่ป่าเป็นวัตร บางพวกถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร บางพวกถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร บางพวกถือไตรจีวรเป็นวัตร เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต ฯ

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงการประพฤติกปฏิบัติ แม้ของพระอรหันต์ว่า เป็นไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ กัน เพราะว่าบางพวกก็ถืออยู่ป่าเป็นวัตร บางพวกก็ถือบิณฑบาตเป็นวัตร เป็นต้น

เรื่องพระเวตเถระ

ข้อ ๖๔๑

ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายกำลังปรึกษากัน ได้คิดว่า อภิกรณ์นี้ หยาบช้ำ กล้าแข็งนัก ไฉนหนอ พวกเราจักได้ฝึกฝ่ายที่เป็นเหตุให้มีกำลังกว่าในอภิกรณ์นี้

ครั้งนั้น ท่านพระเวตอะคัยอยู่ในโสเรยยนคร เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิกา

จึงพระเถระทั้งหลายคิดกันว่า ท่านพระเวตอะคัยนี้แล อะคัยอยู่ในโสเรยยนคร เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิกา ถ้าพวกเราได้ ท่านพระเวตอะคัยเป็นฝึกฝ่าย เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเราจักมีกำลังกว่าในอภิกรณ์นี้

แสดงให้เห็นว่า จะต้องอาศัยพระเถระผู้เฉียบแหลมและผู้ทรงธรรม ทรงวินัย เป็นผู้ฉลาด เป็นนักปราชญ์ และเป็นลัทธิ มีความละเอียด มีความรังเกียจ เป็นผู้ที่ใคร่ต่อศึกษา ในการที่จะเป็นกำลัง รอบรู้ในการที่จะกระทำสังคายนา

ข้อความต่อไป

ท่านพระเวทสะได้ยินถ้อยคำของพระเถระทั้งหลายปรึกษากันอยู่ด้วยทิพโสตธาตุ อันหมดจด ล่วงเสียซึ่งโสตธาตุแห่งมนุษย์ ครั้นแล้วจึงคิดว่า อภิกขณ์นี้แล หยาบช้ำ กล้าแข็ง ข้อที่เราจะทอดถอนในอภิกขณ์เห็นปานนั้น ไม่สมควรแก่เราเลย ก็แลบัดนี้ ภิกษุเหล่านั้นจักมาหา เราจะถูกคลีกับพวกเธอจักอยู่ไม่ผาสุก ถ้ากระไรเราควรไปเสียก่อน

ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะได้ออกจากเมืองโสเรยยะไปสู่เมืองสังกัสสะ ที่นั่น พระเถระทั้งหลายได้ไปสู่เมืองโสเรยยะ แล้วถามว่า ท่านพระเวทสะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเวทสะนั้นไปเมืองสังกัสสะแล้ว

ต่อมา ท่านพระเวทสะได้ออกจากเมืองสังกัสสะไปสู่เมืองกัณณกุชชะแล้ว จึงพระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองสังกัสสะ แล้วถามว่า ท่านพระเวทสะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเวทสะนั้นไปเมืองกัณณกุชชะแล้ว

ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะได้ไปจากเมืองกัณณกุชชะสู่เมืองอุทุมพร จึงพระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองกัณณกุชชะ แล้วถามว่า ท่านพระเวทสะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเวทสะนั้นไปเมืองอุทุมพร

ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะได้ไปจากเมืองอุทุมพรสู่เมืองอัคคัพปุระ จึงท่านพระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองอุทุมพร แล้วถามว่า ท่านพระเวทสะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเวทสะนั้นไปเมืองอัคคัพปุระ

ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะได้ไปจากเมืองอัคคัพปุระสู่สหชาตินคร จึงพระเถระทั้งหลายพากันไปเมืองอัคคัพปุระ แล้วถามว่า ท่านพระเวทสะไปไหน พวกเขาตอบอย่างนี้ว่า ท่านพระเวทสะนั้นไปสหชาตินครแล้ว จึงพระเถระทั้งหลายไปทันท่านพระเวทสะที่สหชาตินคร ฯ

พระเถระเหล่านั้น ท่านมีเจตนา มีความตั้งใจจริงที่จะกระทำสังคายนา และจะต้องอาศัยท่านพระเวทตะเป็นกำลัง เพราะฉะนั้น ก็ได้ติดตามท่านพระเวทตะจากเมืองหนึ่งไปสู่อีกเมืองหนึ่ง จนกระทั่งไปทันท่านพระเวทตะที่สหชาตินคร แต่การที่กราบเรียนถามท่านพระเวทตะให้ทราบถึงความควรไม่ควรในวินัยที่มีผู้ประพฤติปฏิบัติคลาดเคลื่อนนั้น ก็จะต้องเป็นไปตามอัธยาศัยของพระเวทตะด้วย

ข้อความต่อไปมีว่า

ปจฺจาวิสัชนาวัตถุ ๑๐ ประการ

ข้อ ๖๔๒

ครั้งนั้น ท่านพระสัมมุตตสาณวาสีได้กล่าวกะท่านพระยสกา กัณทกบุตรว่า

ท่านพระเวทตะรูปนี้ เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัทติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจใคร่ต่อสิกขา ถ้าพวกเราจักถามปัญหากะท่านพระเวทตะ ท่านพระเวทตะสามารถจะยังราตรีแม้ทั้งคืนให้ล่วงไป ด้วยปัญหาข้อเดียวเท่านั้น

นี่คือพระเถระที่ทรงธรรม ทรงวินัย เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ แม้ธรรมข้อเดียวนี้ สามารถจะวิไลขานหรือว่าแสดงธรรมข้อนั้นตลอดราตรีหนึ่งได้ เพราะว่าท่านรู้ซึ่งถึงความละเอียดของธรรมข้อนั้น

ท่านพระสัมมุตตสาณวาสีกล่าวต่อไปว่า

ก็แลบัดนี้ ท่านพระเวทตะจักเชิญพระอันเตวาสิกให้สวดสรภัญญะ ท่านนั้นเมื่อภิกษุรูปนั้นสวดสรภัญญะจบ พึงเข้าไปหาท่านพระเวทตะ แล้วถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้

ท่านพระยสกา กัณทกบุตรรับคำของท่านพระสัมมุตตสาณวาสีแล้ว จึงท่านพระเวทตะได้เชิญพระอันเตวาสิกให้สวดสรภัญญะแล้ว ท่านพระยสกา กัณทกบุตรเมื่อภิกษุนั้นสวดสรภัญญะจบ ได้เข้าไปหาท่านพระเวทตะ อภิวัต นัง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วถามว่า

สิงคิโณณกัปปะ ควรหรือ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนถามว่า

สิ่งใดโดนกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านไม่ได้ตอบทันที แต่ท่านถามเพื่อที่จะได้ทราบความเข้าใจของผู้ที่ถามเสียก่อนว่า มีความเข้าใจในคำถามนั้นมากน้อยเพียงไร ไม่ใช่เพียงแต่ตอบว่า ควรหรือไม่ควร ถูกหรือไม่ถูก และผู้ถามจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ ท่านก็ไม่สนใจ นั่นไม่ใช่การที่จะตอบเพื่อประโยชน์ คือ เพื่อความเข้าใจของผู้ถามจริง ๆ เพราะฉะนั้น ท่านพระเวรตะย่อน จึงได้ย้อนถามว่า สิ่งใดโดนกับปะนั้นคืออะไร

ท่านพระยสกกัณฐกบุตรกล่าวว่า

การเก็บเกลือไว้ในเข่งโดยตั้งใจว่าจักปรุงในอาหารที่จีตฉัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกกัณฐกบุตรถามว่า

ท้วงคุลกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนถามว่า

ท้วงคุลกับปะนั้น คืออะไร

ท่านพระยสกกัณฐกบุตรกล่าวว่า

การฉนโกชนะในวิกาลเมื่อตะวันบ่ายล่วงแล้วสององคุลี ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกกัณฐกบุตรถามว่า

คามันตรกับปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนถามว่า

คามันตรกับปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกกัณฐกบุตรกล่าวว่า

ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้วคิดว่า จักเข้าละแวกบ้าน ในบัดนี้ ฉันโภชนะเป็น
อนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเรวตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรถามว่า

อาวาสกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเรวตะย้อนถามว่า .

อาวาสกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรกล่าวว่า

อาวาสหลายแห่งมีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างกัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเรวตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรถามว่า

อนุมติกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเรวตะย้อนถามว่า

อนุมติกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรกล่าวว่า

สงฆ์เป็นวรรคทำกรรม ด้วยตั้งใจว่า จักให้ภิกษุที่มาแล้วอนุมติ ควรหรือไม่
ขอรับ

ท่านพระเรวตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรถามว่า

อาจิณณกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเรวตะย้อนถามว่า

อาจิณณกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกากัณฺทกบุตรกล่าวว่า

การประพฤติวัตรด้วยเข้าใจว่า นี่พระอุปัชฌาย์ของเราเคยประพฤติมา นี่
พระอาจารย์ของเราเคยประพฤติมา ควรหรือไม่ ขอรับ

คือ ประพฤติตามจริง ๆ ไม่ว่าพระอุปัชฌาย์อาจารย์จะประพฤติผิดถูกประการ
ใดก็ตาม ลูกศิษย์ก็คิดว่า จะต้องประพฤติตามอย่างนั้นทั้งหมด ควรหรือไม่ควร ตาม
ความเป็นจริง

ท่านพระเวรตะตอบว่า

อาจิณณกัปปะ บางอย่างควร บางอย่างไม่ควร ขอรับ

คือ ถ้าเป็นธรรมที่ถูกต้อง ก็ควร แต่ถ้าเป็นธรรมที่ผิด ก็ไม่ควร

ท่านพระยสกาภันทกบุตรถามว่า

อมถิตกัปปะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะตอบว่า

อมถิตกัปปะนั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกาภันทกบุตรกล่าวว่า

นมสดละความเป็นนมสดแล้ว ยังไม่ถึงความเป็นนมส้ม ภิกษุฉันเสร็จ
ห้ามกัดแล้ว จะดื่มมนนั้นอันเป็นอนติริตตะ (คือ ไม่เป็นกัปปิยะ) ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

๕๔๔

ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรถามว่า

ดื่มชโลคิ ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะย่อนถามว่า

ชโลคินั้น คืออะไร ขอรับ

ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรกล่าวว่า

การดื่มสุราอย่างอ่อนที่ยังไม่ถึงความเป็นน้ำเมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรถามว่า

ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรถามว่า

ทองและเงิน ควรหรือไม่ ขอรับ

ท่านพระเวรตะตอบว่า

ไม่ควร ขอรับ

ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรกล่าวว่า

ท่านเจ้าข้า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีนี้ แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ เหล่านี้ในเมืองเวสาลี ท่านเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้น พวกเราจงช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ขึ้น ในภายหน้าสภาพที่มีใช้ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพที่มีวินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ในภายหน้าพวกอธรรมวาที่จักมีกำลัง พวกอธรรมวาที่จักเสื่อมกำลัง พวกอวินัยวาที่จักมีกำลัง พวกอวินัยวาที่จักเสื่อมกำลัง

ท่านพระเวรตะรับคำท่านพระยสกกัณทกบุตรแล้ว ฯ

ปฐมภาณวาร จบ

ท่านพระเวรตะก็เห็นด้วย ในการที่จะชำระการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อน หรือความเข้าใจผิด ความประพฤติดิในธรรมวินัยให้ถูกต้อง ให้บริสุทธิ์จากโทษ ท่านผู้ฟังจะเห็นได้แล้วว่า ฝ่ายธรรมวาที คือ ฝ่ายท่านพระยสกกัณทกบุตรได้รับความเห็นชอบด้วยจากท่านพระเวรตะ ซึ่งเป็นผู้เฉียบแหลมและเป็นผู้ทรงธรรมวินัย

เพราะฉะนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีจะทำประการใด

ข้อความต่อไปมีว่า

ข้อ ๖๔๓

พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีทราบข่าวว่า พระยสกกัณทกบุตรปรารภนาจกยกอธิกรณ์ขึ้น กำลังแสวงหาฝักฝ่าย และข่าวว่าได้ฝักฝ่าย จึงคิดต่อไปว่า อธิกรณ์นี้แล หยาบเข้า กล้าแข็ง พวกเราจะพึงได้ใครเป็นฝักฝ่ายซึ่งเป็นเหตุให้เราจะมีกำลังกว่าในอธิกรณ์นี้หนอ แล้วคิดต่อไปว่า ท่านพระเวรตะนี้เป็นพหูสูตร ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิขา ถ้าพวกเราได้ท่านพระเวรตะเป็นฝักฝ่ายเมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเราจักมีกำลังกว่าในอธิกรณ์นี้

จะเห็นได้ว่า ถ้าท่านผู้ใดเป็นบัณฑิต เฉียบแหลมในพระธรรมวินัย คนอื่นหรือสำนักทั้งหลายก็ปรารภนา ต้องการจริง ๆ ที่จะได้บุคคลนั้นไปเพื่อประโยชน์แก่ตน เพราะฉะนั้น แม้พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีจะประพฤติดิ ปฏิบัติผิด แต่ก็ยังคิดที่จะอาศัยพระเถระผู้ชำนาญ ผู้เฉียบแหลม ผู้ทรงธรรมวินัย เพราะฉะนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีก็นึกถึงท่านพระเวรตะ ซึ่งเพียงปรารภนาใครที่จะได้ผู้ที่เชี่ยวชาญ เป็นพหูสูตร และมีความรู้แตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นฝักฝ่ายหรือเป็นพวกของตน

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีจัดแจงสมณบริวารเป็นอันมาก คือ บาทรบ้าง จีวรบ้าง ผ้าปูนั่งบ้าง กล่องเข็มบ้าง ผ้ากายพันธบ้าง ผ้ากรองน้ำบ้าง

ธัมมกรบ้าง แล้วชนสมณบริขารนั้นโดยสารเรือไปสู่สหชาตินคร ขึ้นจากเรือแล้ว
พักผ่อนฉันภัตตาหารที่โคนไม้แห่งหนึ่ง ฯ

เรื่องพระสาปณ์เถระปริวิตก

ข้อ ๖๔๔

ครั้งนั้น ท่านพระสาปณ์เถระหลักเรือนอยู่ในที่สงัด เกิดความปริวิตกแห่งจิตขึ้นอย่าง
นี้ว่า ภิกษุพวกไหนหนอเป็นธรรมวาที คือ พวกปราชั้นหรือพวกเมืองปาฐา เมื่อท่าน
กำลังพิจารณาธรรมและวินัย ได้คิดต่อไปว่า ภิกษุพวกปราชั้นเป็นธรรมวาที
(หมายถึงภิกษุพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี) ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที
(หมายถึงพวกพระยสกาภิกษุบุตร)

ขณะนั้น เทวดาผู้อยู่ในชั้นสุทธาวาสตนหนึ่ง ทราบความปริวิตกแห่งจิตของ
ท่านพระสาปณ์ด้วยจิตของตน ได้หายไปไหนในโลกชั้นสุทธาวาส มาปรากฏเฉพาะ
หน้าท่านพระสาปณ์ เหมือนบุรุษที่มีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียด ฉะนั้น
แล้วได้เรียนท่านพระสาปณ์ว่า

ถูกแล้ว ชอบแล้ว ท่านพระสาปณ์เถระ ภิกษุพวกปราชั้นเป็นธรรมวาที ภิกษุ
พวกเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที ถ้าเช่นนั้นท่านจงดำรงอยู่ตามธรรมเถิดขอรับ

พระสาปณ์เถระกล่าวว่า

เทวดา เมื่อกาลก่อนแลบัดนี้ อาตมาดำรงอยู่ตามธรรมแล้ว ก็แต่ว่าอาตมายัง
ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า แม้इनสงฆ์พึงสมมติเราเข้าในอิภิกษุนี้ ฯ

เรื่องพระอุตตรเถระ

ข้อ ๖๔๕

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีถือสมณบริขารนั้น เข้าไปหาท่าน
เรวตะ แล้วเรียนว่า

ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงรับสมณบริขาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่อง-
เข็ม ผ้ากายพันธ์ ผ้ากรองน้ำ และธัมมกร

พระเรวตะกล่าวว่า

อย่าเลย ท่านทั้งหลาย ไตรจีวรของเราบริบูรณ์แล้ว ไม่ปรารถนา

สมัยนั้น ภิกษุชื่ออุตตระมีพรรษา ๒๐ เป็นอุปัฏฐากของท่านพระเวทิตะ ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีเข้าไปหาท่านพระอุตตระ แล้วบอกว่า

ขอท่านอุตตระ จงรับสมณบริขาร คือ บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง ก่องเข็ม ผ้ากายพันธน์ ผ้ากรองน้ำ และธัมมกรก

พระอุตตระกล่าวว่า

อย่าเลย ท่านทั้งหลาย ไตรจีวรของผมบริบูรณ์แล้ว ไม่ปรารถนา

พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกกล่าวว่า

ท่านอุตตระ คนทั้งหลายน้อมถวายสมณบริขารแด่พระผู้มีพระภาค ถ้าพระผู้มีพระภาคทรงรับ พวกเขาย่อมดีใจเพราะการทรงรับนั้นแล ถ้าไม่ทรงรับ พวกเขาก็ น้อมถวายแด่ท่านพระอานนท์ด้วยเรียนว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงรับสมณบริขาร สมณบริขารที่พระเถระรับนั้น จักเหมือนสมณบริขารที่พระผู้มีพระภาคทรงรับ ฉะนั้น ขอท่านพระอุตตระจงรับสมณบริขารเถิด สมณบริขารที่ท่านรับนั้น จักเป็นเหมือน สมณบริขารที่พระเถระรับ ฉะนั้น

ครั้งนั้น ท่านพระอุตตระถูกพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีแค้นไค้อยู่ จึงรับ จีวรผืนหนึ่ง กล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย ท่านพึงพูดสิ่งที่ท่านต้องการ

คือ ท่านทราบว่ ที่มาแค้นไค้ให้ท่านรับพวกปัจจัยต่าง ๆ นี้ คงจะมีกิจธุระที่ อยากจะให้ท่านกระทำเป็นแน่

พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกกล่าวว่า

ขอท่านพระอุตตระจงกล่าวคำเพียงเท่านี้กะพระเถระว่า ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงพูดคำมีประมาณเท่านี้ในท่ามกลางสงฆ์ว่า พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าทั้งหลายย่อมเสด็จจุติในปุรัตติมชนบท พวกพระชาวปราชินเป็นธรรมวาที พวกพระชาวเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที

คือ ขอให้ตัดสินใจว่า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีซึ่งเป็นพวกพระชาวปราชินเป็นธรรมวาที ส่วนพวกพระชาวเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที

นี่เป็นลักษณะของผู้ที่ไม่ใช่เป็นบัณฑิต เพราะว่าไม่ได้กล่าวถึงพระธรรมวินัยใด ๆ เลย ไม่มีข้อธรรมที่จะชักใช้ไล่เลียงว่า ข้อนี้ถูก ข้อนี้ควร หรือว่าข้อนี้ไม่ควร เพียงแต่ให้ตัดสินโดยที่ไม่ยกพระธรรมวินัยขึ้นแสดง ให้ชี้ขาดลงไปว่า ผู้ใดผิด ผู้ใดถูก ผู้ใดเป็นธรรมวาที ผู้ใดเป็นอธรรมวาที

ท่านพระอุตตระรับคำของพวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีแล้ว เข้าไปหาท่านพระเวทละ เรียนว่า

ท่านเจ้าข้า ขอพระเถระจงพูดคำมีประมาณเท่านี้ในท่ามกลางสงฆ์ว่า พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมเสด็จอุบัติในปรตติมชนบท พวกพระชาวปราจีนเป็นธรรมวาที พวกพระชาวเมืองปาฐาเป็นอธรรมวาที

พระเถระกล่าวว่า

ภิกษุ เธอชวนเราในธรรมหรือ แล้วประณามท่านพระอุตตระ

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีได้ถามท่านพระอุตตระว่า

ท่านอุตตระ พระเถระพูดอย่างไร

พระอุตตระตอบว่า

ท่านทั้งหลาย พวกเราทำเลวทรมเสียแล้ว พระเถระกล่าวว่า ภิกษุ เธอชวนเราในธรรมหรือ แล้วประณามเรา

พระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีถามท่านพระอุตตระว่า

ท่านอุตตระ ท่านเป็นผู้ใหญ่ มีพรรษา ๒๐ มิใช่หรือ

พระอุตตระตอบว่า

ถูกละ ขอรับ แต่ผมยังถือนิสัยในพระเถระ ฯ

คือ ยังต้องศึกษา ยังต้องอยู่ในโอวาทของท่านพระเวทละ เพราะว่าท่านยังศึกษาพระธรรมวินัยไม่เพียงพอที่จะไม่ถือนิสัย เพราะฉะนั้น ท่านก็ยังจะต้องศึกษาถือนิสัย อยู่ในโอวาทของท่านพระเวทละอยู่

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นธรรมวาทีก็ต้องรู้ว่า คำพูดหรือคำขอร้องอย่างใดเป็นอธรรม คือ ไม่ใช่ธรรม ไม่เป็นไปตามธรรม เพราะฉะนั้น ท่านพระเวทละก็เห็น

ว่า การที่ท่านพระอุตตระซึ่งเป็นอุปัฏฐากของท่าน บอกให้ท่านพูดอย่างนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

ข้อความต่อไปมีว่า

สงฆ์มุ่งวินิจฉัยอธิกรณ์

ข้อ ๖๔๖

ครั้งนั้น สงฆ์ปรารภจะวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ได้ประชุมกันแล้ว จึงท่านพระเวทสะประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ญัตติกรรมวาจา

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าพวกเราจักระงับอธิกรณ์นี้ในที่นี้ บางทีจะมีพวกภิกษุผู้ถือมูลอธิกรณ์รื้อฟื้นขึ้นทำใหม่ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว อธิกรณ์นี้เกิดขึ้น ณ ที่ใด สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ในที่นั้น

คือ การที่จะมาพิจารณาคดีในสถานที่ที่ไม่ใช่ที่เกิดเหตุ เป็นการไม่สมควร เพราะว่าพระภิกษุในที่ ๆ เกิดเหตุ นั้น อาจจะรื้อฟื้นคดีนี้ขึ้นและวินิจฉัยพิจารณาใหม่ เพราะฉะนั้น ท่านพระเวทสะผู้ทรงธรรม ผู้ทรงวินัย จึงขอให้ไปชำระคดี หรือกระทำสังคายนาที่เมืองเวสาลี ซึ่งเป็นที่เกิดเหตุนั่นเอง

ครั้งนั้น พระเถระทั้งหลายได้พากันไปเมืองเวสาลี มุ่งวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ครั้งนั้น พระสัพพกามีเป็นพระสงฆ์เถระทั่วแผ่นดิน มีพรรษา ๑๒๐ แต่อุปสมบท เป็นสัททวิหาริกของท่านพระอานนท์ อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลี จึงท่านพระเวทสะได้กล่าวกะท่านพระสัมมุตตสาณวาสีว่า

ท่าน ผมจะเข้าไปสู่วิหารที่พระสัพพกามีเถระอยู่ ท่านพึงเข้าไปหาท่านพระสัพพกามีแต่เช้า แล้วเรียนถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้

ท่านพระสัมมุตตสาณวาสีรับเถระบัญชาแล้ว

ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะเข้าไปสู่วิหารที่พระสัพพกามีเถระอยู่ เสนาสนะของท่านพระสัพพกามีเขาจัดแจงไว้ในห้อง เสนาสนะของท่านพระเวทสะเขาจัดแจงไว้ที่หน้ามุขของห้อง ครั้งนั้น ท่านพระเวทสะคิดว่า พระผู้เฒ่านี้ยังไม่นอน จึงไม่สำเร็จ

การนอน ท่านพระสัพพกามีคิดว่า พระอาคันตุกะรูปนี้เหนียวมา ยังไม่นอน จึงไม่สำเร็จการนอน ฯ

นี่เป็นปฏิสันถาร การต้อนรับของผู้ทรงธรรม คือ คำนี้ถึงบุคคลผู้เป็นอาคันตุกะ หรือผู้ซึ่งท่านไปหา

ข้อ ๖๔๗

ครั้นถึงเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี ท่านพระสัพพกามีลุกขึ้นกล่าวกะท่านพระเวรตะว่า ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ท่านที่เป็นพระเถระ โดยมากไปมาหาสู่กันก็ต้องทราบอธยาศัยกันว่า ผู้ที่ไปหาก็คงจะมีฉันทะ มีอธยาศัย มีอุปนิสัยในการเจริญธรรมเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นเมื่อท่านพระเวรตะไม่นอน ท่านพระสัพพกามีท่านก็ไม่นอน ท่านพระสัพพกามีท่านก็ถามท่านพระเวรตะว่า ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ท่านพระเวรตะตอบว่า

ท่านเจ้าข้า บัดนี้ ผมอยู่ด้วยเมตตาวิหารธรรมโดยมาก

ท่านพระสัพพกามีกล่าวว่า

ได้ยินว่า บัดนี้ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมตื่น ๆ โดยมากวิหารธรรมตื่น ๆ นี้ คือเมตตา

ท่านพระเวรตะกล่าวว่า

ท่านเจ้าข้า แม้เมื่อก่อนครั้งผมเป็นคฤหัสถ์ ได้อบรมเมตตาามา เพราะฉะนั้นถึงบัดนี้ ผมก็อยู่ด้วยเมตตาวิหารธรรมโดยมาก และผมได้บรรลุพระอรหัตมานานแล้ว ท่านเจ้าข้า ก็บัดนี้พระเถระอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ท่านพระสัพพกามีตอบว่า

ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ฉันอยู่ด้วยสุญญตาวิหารธรรมโดยมาก

ท่านพระเวรตะกล่าวว่า

ท่านเจ้าข้า ได้ยินว่า บัดนี้พระเถระอยู่ด้วยวิหารธรรมของพระมหาบุรุษ โดยมากวิหารธรรมของพระมหาบุรุษนี้ คือ สุญญตสมาบัติ

ท่านพระสัพพกามีกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ แม้เมื่อก่อนครั้งฉันเป็นคฤหัสถ์ ได้อบรมสุญญตสมาบัติมาแล้ว เพราะฉะนั้น บัดนี้ ฉันจึงอยู่ด้วยวิหารธรรม คือ สุญญตสมาบัติ และฉันได้บรรลุพระอรหัตมานานแล้ว ฯ

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ถึงการสะสมที่เป็นอุปนิสัยปัจจัย แม้ท่านพระเวทละและท่านพระสัพพกามี ก่อนที่ท่านจะได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ หรือว่าก่อนที่ท่านจะได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ท่านก็อบรมเจริญธรรมตามอภัยาคัยที่ท่านได้สะสมมา คือ ท่านพระเวทละท่านก็ได้สะสมเมตตา ท่านก็เจริญเมตตาพรหมวิหาร ท่านพระสัพพกามีท่านก็อยู่ด้วยสุญญตวิहारธรรม สุญญตะ หรือสุญญตา เป็นอีกคำหนึ่งซึ่งหมายความว่าถึงอนัตตา

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า แม้เมื่อครั้งที่เป็นคฤหัสถ์ เคยเจริญเมตตา เวลาที่ท่านอุปสมบทและบรรลุอรหัตแล้ว ท่านก็มีปัจจัยที่จิตจะโน้มไปที่จะเป็นอยู่ด้วยเมตตา-วิหารธรรม เพราะฉะนั้น ท่านผู้ใดเคยสะสมอุปนิสัยอย่างไรมา แม้ว่าจะบรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยเจ้า หรือว่าถึงความเป็นอรหัตแล้ว ท่านก็อยู่ด้วยธรรมที่ท่านเคยสะสมมาเป็นส่วนมาก

๕๔๕

ข้อความต่อไปมีว่า

เรื่องพระสัมมุตตสาณวาสีถาม

ข้อ ๖๔๘

พระเถระทั้งสองสนทนากันมาโดยลำดับค้างอยู่เพียงเท่านี้ ครั้นนั้น ท่านพระสัมมุตตสาณวาสีมาถึงโดยลำดับ จึงเข้าไปหาท่านพระสัพพกามี อภิวัตแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้เรียนถามว่า

ท่านเจ้าข้า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีนี้แสดงวัตถุ ๑๐ ประการในเมืองเวสาลี ว่าดังนี้

คือทั้ง ๑๐ ประการที่ได้กล่าวถึงแล้ว และท่านพระสัมมุตตสาณวาสีได้กราบเรียนต่อไปว่า

ท่านเจ้าข้า พระเถระได้ศึกษาพระธรรมและพระวินัยเป็นอันมากในสำนักพระอุปัชฌายะ คือ ในสำนักของท่านพระอาณนที เมื่อพระเถระพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่ เป็นอย่างไรขอรับ ภิกษุพวกไหนเป็นธรรมวาที คือ พวกปราชินหรือพวกเมืองปาฐา

พระสัพพกามีย้อนถามว่า

ท่านได้ศึกษาพระธรรมและพระวินัยเป็นอันมากในสำนักอุปัชฌายะ ก็เมื่อท่านพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่ เป็นอย่างไรขอรับ ภิกษุพวกไหนเป็นธรรมวาที คือ พวกปราชิน หรือพวกเมืองปาฐา

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นบัณฑิต ท่านจะย้อนถามถึงความรู้ความเข้าใจของผู้ถามทุกครั้ง เพราะฉะนั้น ท่านพระสัพพกามีจึงได้ย้อนถามท่านพระสัมมุตตะ

ท่านพระสัมมุตตะตอบว่า

ท่านเจ้าข้า เมื่อผมพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่ เป็นอย่างนี้ขอรับ ภิกษุพวกปราจีนเป็นอธรรมวาที ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที แต่ว่าผมยังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า แม้ไหน สงฆ์พึงสมมติผมเข้าในอภิกขณนี้

คือ ท่านเป็นผู้ที่ทรงธรรมวินัย และต่างก็รู้ชัดว่า ใครเป็นธรรมวาที ใครเป็นอธรรมวาที แต่แม้กระนั้น การที่จะร่วมกันกระทำสังคายนาวินิจฉัยอภิกขณ คือ คดีนี้ ท่านก็ยังจะต้องปรึกษากันว่า จะกระทำอย่างไร

ซึ่งวิธีที่จะชำระอภิกขณ คือ พิจารณาคดีนี้ ก็โดยการสมมติให้ภิกษุเป็นพวก ภิกษุชาวเมืองปราจีนพวกหนึ่ง และภิกษุชาวเมืองปาฐาพวกหนึ่ง

ข้อความต่อไป

สมมติภิกษุเป็นพวกปราจีนและปาฐา

ข้อ ๖๔๙

ครั้งนั้น สงฆ์ประสงค์จะวินิจฉัยอภิกขณนั้น จึงประชุมกัน ก็เมื่อสงฆ์กำลังวินิจฉัยอภิกขณนั้น เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ท่านพระเวทยะจึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยบัญญัติกรรมวาจาว่าดังนี้

บัญญัติกรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอภิกขณนี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับอภิกขณนี้ด้วยอุพพาหิกวิธี

คือ การตั้งกรรมาธิการวินิจฉัย โดยคัดเลือกภิกษุเป็นแต่ละฝ่าย เพื่อที่จะได้วินิจฉัยอภิกขณนี้

สงฆ์คัดเลือกภิกษุ ๔ รูปเป็นพวกปราจีน ๔ รูปเป็นพวกเมืองปาฐา คือ ท่านพระสัพพกามี ๑ ท่านพระสาฬหะ ๑ ท่านพระอุชชโสภิตะ ๑ ท่านพระวาสภคามิกะ ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวกปราจีน

ท่านพระเวทละ ๑ ท่านพระสัมมุตตสาณวาสี ๑ ท่านพระยสกาภังคกบุดร ๑
ท่านพระสุมน ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวกเมืองปาฐา ครั้งนั้น ท่านพระเวทละประกาศให้
สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

นี่เป็นเรื่องที่ท่านทำสังคายนาในครั้งนั้น ซึ่งเมื่อพระภิกษุทั้งหลายท่านได้กระทำ
การวินิจฉัยอธิกรณ์ คือ คดีนี้แล้ว ท่านพระเวทละก็ได้กล่าวว่า

ข้อ ๖๖๒

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัดฤๅ ๑๐ ประการนี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว แม้
เพราะเหตุนี้ วัดฤๅ ๑๐ ประการนี้ จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีกเลียงสัตตสุตศาสนา ฯ

ข้อ ๖๖๓

พระสัพพกามีกล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย อธิกรณ์นั้นสงฆ์ชำระแล้ว สงบระงับเรียบร้อยดีแล้ว อนึ่ง ท่าน
ฟังถามวัดฤๅ ๑๐ ประการนี้กะผม แม้ในท่ามกลางสงฆ์ เพื่อประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นรู้
ทั่วกัน

ครั้งนั้น ท่านพระเวทละได้ถามวัดฤๅ ๑๐ ประการนี้กะท่านพระสัพพกามี แม้ใน
ท่ามกลางสงฆ์ ท่านพระสัพพกามี อันท่านพระเวทละถามแล้ว ฯ ได้วิสัชนาแล้ว

ก็ในสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ มีภิกษุ ๗๐๐ รูป ไม่หย่อน ไม่เกิน เพราะฉะนั้น
การสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ บัณฑิตจึงเรียกว่า แจง ๗๐๐ ดังนี้แล ฯ

สัตตสุตติกขันธกะ ที่ ๑๒ จบ

ตอนท้ายไม่ได้กล่าวถึงวิธีการที่ทำชำระอธิกรณ์ เพราะว่าเป็นเรื่องของสงฆ์ คือ
เป็นเรื่องสังฆกรรม

จบเรื่องของวิกาลโกชนา เวมณี ซึ่งเป็นอุโบสถองค์ที่ ๖ และในการสังคายนา
ครั้งที่ ๒ นี้ ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า มีเรื่องของการบริโภคนิโกชนาซึ่งเป็นปัญหา

อุโบสถศีลองค์ต่อไป คือ อุโบสถศีลองค์ที่ ๗

นจุจศีตวาทีตวิสุกทสุสนา มาลาคนธวิเลปน ธารณมณฺฑนวิภูสนภูฐานา
เววมณี

เว้นจากการดูสิ่งที่เป็นข้าศึก คือ การฟ้อนรำ ขับร้อง ดีด สี ตี เป่า การประดับด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้

ใน **อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต สังขิตตสูตร ข้อ ๑๓๑** พระผู้มีพระภาคตรัสถึงการรักษาอุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘ และพระองค์ได้ตรัสถึงอุโบสถศีลองค์ที่ ๗ ดังนี้ว่า

พระอรหันต์ทั้งหลายงดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง การประโคม ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก และการตัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ อันเป็นฐานะแห่งการแต่งตัวตลอดชีวิต ในวันนี้ แม้เราถึงงดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง การประโคม ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก และงดเว้นการตัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ อันเป็นฐานะแห่งการแต่งตัวตลอดคืนและวันนี้ เราชื่อว่า กระทำตามพระอรหันต์ทั้งหลายแม้ด้วยองค์นี้ และอุโบสถชื่อว่า จักเป็นอันเราเข้าอยู่แล้ว อุโบสถประกอบด้วยองค์ที่ ๗ นี้ ฯ

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า พระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว เน้นถึงการที่จะดับกิเลสเป็นสมุจเฉท ด้วยการสะสมอบรมที่จะให้มีปัจจัย ที่จะทำให้เกิดการดับกิเลสเป็นสมุจเฉท แม้ในเรื่องของการรักษาอุโบสถศีล

องค์ที่ ๗ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า พระอรหันต์ทั้งหลายงดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง การประโคม ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก และการตัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอมและเครื่องลูบไล้ อันเป็นฐานะแห่งการแต่งตัวตลอดชีวิต

บุคคลที่ไม่บรรลุถึงคุณธรรมขั้นพระอรหันต์จะเป็นอย่างนี้ได้ไหม เว้นจากการฟ้อนรำ สนุกใหม่การฟ้อนรำ เป็นที่เพลิดเพลินพอใจใหม่ ขับร้อง ไพเราะน่าฟัง เป็นที่น่าพอใจใหม่ ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก และการตัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ซึ่งไม่ใช่เว้นชั่วคราวชั่วคราวยุติอาศัยของผู้ที่ดับกิเลสหมดเป็นสมุจเฉทนี้ ตลอดชีวิตทีเดียว ไม่มีกิเลสที่จะเกิดขึ้นเป็นไปด้วยความยินดีเพลิดเพลินพอใจในการฟ้อนรำ การขับร้อง การประโคม ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก การตัดทรงประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้

ทุกท่านจะต้องรู้จักตัวของท่านเองตามความเป็นจริง เมื่อยังไม่ใช่พระอรหันต์ก็ยังไม่ใช่พระอรหันต์ และท่านก็มีศรัทธาที่จะสะสมอุปนิสัยให้ถึงการบรรลุคุณธรรมที่จะไม่ดูการเล่นอันเป็นข้าศึก ไม่ว่าหนัง ละคร หรืออะไรก็ตามซึ่งเป็นเครื่องเพเลิดเพลินต่าง ๆ มหรสพ การขับร้อง การประโคม การทัดทรง การประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ หรือว่าของหอม หรือว่าเครื่องลูบไล้ตลอดชีวิต ตามอภ્યાศัยอุปนิสัยที่แท้จริง

แต่ตามความเป็นจริง ที่จะดับกิเลสได้จริง ๆ จะยากสักแค่ไหนที่จะเป็นอย่างนั้นได้จริง ๆ ตลอดชีวิต ไม่ใช่เพียงชั่วครั้งชั่วคราว

อภ્યાศัยของท่าน วันนี้อาจจะไม่ดูมหรสพ ไม่ดูหนังดูละคร พุ้งนี้อดได้ไหม สักเดือน สองเดือน ก็อาจจะอยากดูอีก นี่ก็เป็นเรื่องของอภ્યાศัยตามความเป็นจริงที่จะต้องรู้ว่า กิเลสมีมากน้อยเพียงไร และจะดับหมดสิ้นได้อย่างไร หรือว่าจะสะสมเป็นอุปนิสัยขัดเกล่าให้เบาบางทีละเล็กทีละน้อยด้วยการรักษาอุโบสถศีล แม้ชั่ววันหนึ่งกับคืนหนึ่ง หรือว่าตลอดคืนและวันหนึ่ง นั่นก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ซึ่งแล้วแต่ว่าท่านจะมีอุปนิสัยสะสมมาอย่างไร

ข้อสำคัญที่สุด ต้องทราบว่า จุดประสงค์ในการที่ท่านเว้นการฟ้อนรำ ขับร้อง และการประโคม การดูการเล่นอันเป็นข้าศึก การทัดทรง การประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ก็เพื่อที่จะสะสมให้เป็นอุปนิสัย ให้ถึงการบรรลุคุณธรรมขั้นพระอรหันต์ ไม่ใช่เพียงจะเป็นพระอริยบุคคลขั้นพระโสดาบัน หรือพระสกทาคามี แต่จะต้องให้ถึงการบรรลุคุณธรรมดับกิเลสหมดสิ้นเป็นพระอรหันต์

อุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘ ที่เพิ่มจากศีล ๕ เป็นการขัดเกลาการติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่มีในตัวเองให้ละเอียดยิ่งขึ้น ด้วยการประพฤติพรหมจรรย์ในอุโบสถศีลองค์ที่ ๓ การเว้นการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล ซึ่งเป็นอุโบสถศีลองค์ที่ ๖ และแม้อุโบสถศีลองค์ที่ ๗ องค์ที่ ๘ ก็เป็นการขัดเกลาการละคลายการติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะในตัวของท่านเอง ซึ่งไม่ใช่อกุศลกรรม ไม่ใช่ทุจริตกรรม ไม่ใช่การกระทำที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แต่เป็นเพราะท่านเห็นโทษของกิเลสที่สะสมมามากที่มีอยู่ในตัวของท่าน ท่านก็ย่อมจะมีปัจจัยที่จะขัดเกลากิเลสเหล่านั้นตามควร

เรื่องของการติดในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะในตัวเองนี้มีมากไหม บางที่ท่านอาจจะคิดว่า ท่านติดในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะในภายนอก เช่น เวลาไปดมหรือรสต่าง ๆ ท่านก็คิดว่าท่านติดในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะภายนอก แต่ว่าในตัวของท่านเอง เช่น ในการตัดทรง การประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ต่าง ๆ นี่เป็นการติดในอะไร ในใคร ในตัวเองหรือเปล่า การประดับ การตกแต่งต่าง ๆ นี้

เพราะฉะนั้น การติด ความยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะนั้น มีมากเหลือเกิน ถึงจะไม่ติดในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะภายนอกของบุคคลอื่น แต่ท่านก็ยินดีแล้วในรูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะของท่านเอง เป็นไปได้ไหม ลองคิดดู ในวันหนึ่ง ๆ ถ้าไม่มี ก็คงไม่ต้องเว้นการประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ต่าง ๆ หรือว่าการประดับตกแต่งประการอื่น ๆ

**มนิโรธปุรณิ อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ทุติยปัณณาสก์
มหาวรรคที่ ๒ อุโบสถสูตรที่ ๑๐** ได้อธิบายอุโบสถศีลองค์ที่ ๗ มีข้อความว่า

การดูที่ชื่อว่า เป็นข้าศึก คือ เป็นปฏิปักษ์ เพราะไม่อนุโลมต่อศาสนา เพราะเหตุนั้น การดูการฟ้อนรำ เป็นต้น จึงชื่อว่า วิสูกทสฺสนะ คือ การดูที่เป็นปฏิปักษ์ เป็นปัจจัยที่ก่อกิเลส ที่ก่อให้เกิดโลภะโทสะรุนแรงขึ้น

วิสูกะ กับ ปัจจนิกะ หมายถึงข้าศึก

นัจจ คือ การฟ้อน คีตะ คือ การขับ วาทิตะ คือ การประโคม

การฟ้อน การขับ การประโคม ด้วยอำนาจการฟ้อนเอง หรือยังบุคคลอื่นให้ฟ้อน เป็นต้น โดยที่สุดการดูการฟ้อน เป็นต้น ซึ่งเป็นไปแล้วด้วยอำนาจแห่งการฟ้อน มีการฟ้อนของนกยูง เป็นต้น อันเป็นข้าศึกต่อพระศาสนา เพราะเหตุนี้จึงชื่อว่า นัจจคิตฺวาทิตวิสูกทสฺสนํ

จิตใจเป็นเรื่องละเอียดไหม ไม่มีอะไรจะดู ดูนกยูงฟ้อน ในขณะนั้นจิตใจเป็นอย่างไร เพลิดเพลินสนุกดี เรื่องที่จะดูแล้วดูได้ทุกอย่าง ดูสิ่งที่เป็นข้าศึก เป็นปฏิปักษ์

ต่อพระศาสนา คือ ไม่เกื้อกูลต่อการที่จะละลายกิเลส เพราะว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดกิเลส โลภะ โทสะ รุนแรงขึ้น

เพราะฉะนั้น การเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐานจะทำให้ท่านทราบว่า ในขณะที่ท่านเป็นผู้ที่รักษาอุโบสถศีลจริง ๆ หรือเปล่า เพราะว่าบางที่ท่านปรารถนาที่จะรักษาอุโบสถศีล แต่ไม่ได้เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน เพราะฉะนั้น บางครั้งมีอะไรในสถานที่ใกล้ เช่น มหรสพ บางท่านอดไม่ได้ ไปดูเลย ได้ยินเสียงเพลง ได้ยินเสียงภาพยนตร์ ได้ยินเสียงละคร แม้ว่าท่านใคร่จะเป็นผู้รักษาอุโบสถศีล แต่มีความอยากดู ก็มีการล่องอุโบสถศีลบ่อย ๆ สำหรับผู้ที่ไม่ทราบจุดประสงค์ของการรักษาอุโบสถศีล และไม่ใช่ว่าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน

ถ้าเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน แม้ไม่ชมมหรสพ เพียงการดูสิ่งที่เป็นข้าศึก ท่านก็รู้แล้วว่า ขณะนั้นจิตใจของท่านเป็นอย่างไร หรือถ้าอยากจะดูหนัง ดูละคร มหรสพต่าง ๆ หรือแม้ไม่ชมมหรสพ ไม่ใช่นั่งละคร เพียงการฟอนของนกยูง ท่านก็รู้ว่า ขณะนั้นจิตของท่านมีความยินดีพอใจอยู่ในการดูการฟอน

สำหรับการเห็นกับการดูนั้น ก็ต่างกัน คือ การเห็นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าผ่านไป และณ สถานที่นั้นมีรูปมาสู่ครองแห่งจักขุ คือ เมื่อเดินไปเห็น ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งสติก็เกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะที่นั้นตามความเป็นจริงได้ และก็รู้ตัวว่าอยากจะดู หรือไม่อยากจะดู ถ้าท่านไม่ได้เป็นผู้ที่รักษาอุโบสถศีล เพียงแต่เป็นผู้ที่รักษาศีล ๕ จะดูก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าท่านเป็นผู้ที่รักษาอุโบสถศีลแล้ว หมายความว่า ท่านเป็นผู้ใคร่ต่อการที่จะสะสมอุปนิสัยของการบรรลุคุณธรรมถึงความ เป็นพระอรหันต์ ด้วยความเป็นผู้ตรงต่อตัวของท่านในการที่จะขัดเกลากิเลส เพราะฉะนั้น ก็จะต้องละเว้นการดูพวกมหรสพ หรือการฟอนรำต่าง ๆ ถ้ากระทำได้อีก ไม่ล่องอุโบสถศีล แต่ถ้ากระทำไม่ได้ ขณะนั้นท่านก็ล่องอุโบสถศีล

คำว่า มาลา ในดอกไม้ทั้งหลาย เป็นต้น ได้แก่ ดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งในคำทั้งหลายมีคำว่า มาลา เป็นต้น

คำว่า มาลา ชื่อว่า เป็นดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง

คำว่า คันธ ได้แก่ ของหอมชนิดใดชนิดหนึ่ง

คำว่า วิเลปน ได้แก่ เครื่องประเทืองผิว

บุคคลระดับอยู่ในสิ่งทั้งหลาย มีดอกไม้ เป็นต้นนั้น ชื่อว่า ทรงไว้อยู่
บุคคลระดับสิ่งที่บกพร่องให้เต็ม ชื่อว่าระดับอยู่ บุคคลยินดีด้วยของหอมและ
เครื่องประเทืองผิว ชื่อว่าตบแต่ง

เหตุ ท่านเรียกว่า ฐานะ มหาชนทำการประดับดอกไม้เป็นต้นเหล่านั้น ด้วย
เจตนาแห่งความเป็นผู้ทูลอ้อนไต่ พระอรหันต์ทั้งหลายเว้นจากความเป็นผู้ทูลอ้อนไต่

คามิกะ ดอกไม้มีศัพท์ว่า บุปผะ มาลา คือ มาลัย อย่างดอกไม้กรอง
จนเป็นระเบียบเรียกว่า มาลัย ในศีลข้อ ๗ เรียกว่า มาลา มาลา หมายถึงดอกไม้ที่
เรากรองเป็นพวง ส่วนบุปผะ นี่อีกอย่างหนึ่ง

สุ. และ มาลัย

คามิกะ มาลัย เป็น adjective ของคนผู้มีมาลัย ผู้มีดอกไม้เป็นระเบียบ

สุ. มาลัย หมายถึงดอกไม้เหมือนกันใช่ไหม

คามิกะ ดอกไม้ที่เป็นระเบียบ ที่เขาร้อย มิฉะนั้นจะไปตรงกับดอกไม้ที่
เป็นบุปผะ มาลา ดอกไม้เหมือนกัน แต่ที่ร้อยเป็นพวง

๕๔๖

ส. แต่คำอธิบายใน **มโนรทปฺรณิ อรรทกถา** กล่าวว่า ได้แก่ ดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง เพราะฉะนั้น ควรจะเป็นเฉพาะดอกไม้ที่ร่วงแล้ว หรือดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งก็ได้

คามิกะ บุปผะ เป็นดอกไม้ จะวางไว้พะเนินทับก็ได้อีก แต่มาลา ต้องกรองเป็นระเบียบ เป็นมาลัย นี่ผมพูดตามศัพท์

ส. ถ้ารักษาอุโบสถศีลแล้ว ทัดดอกไม้ได้ไหม ทัดดอกไม้ดอกเดียว ไม่ใช่พวงมาลัย หรือจะติดกระเป๋าสีก็ได้อีกตามใจชอบ

คามิกะ ถ้าจะไปเลี้ยงอย่างนั้น ก็ดูจะไม่เหมาะ

ส. เพราะฉะนั้น จะตบแต่งด้วยดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งก็ไม่สมควร สำหรับผู้ที่รักษาอุโบสถศีล และอรรทกถาก็แก้ว่า ดอกไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง

ถ. ทาปาก เขียนคิ้ว ใส่น้ำมันใส่ผม เข้าชายด้วยไหม

ส. แน่นอนที่สุด เป็นการประดับตกแต่ง

ถ. การดูการเล่นที่เป็นข้าศึก ผมก็เข้าใจว่า เป็นการดูหนัง ดูละครทั่วไป แต่การดูหนังพุทธประวัติ เช่น เรื่ององค์ลีลามะลิ ประเพณีจะเป็นข้าศึกหรือไม่

ส. ใครจะทราบ ต้องการจะดูด้วยความพอใจ เพลิิดเพลิน อยากดู มีกิเลสที่จะดู มีความปรารถนาที่จะดู หรือว่าไม่ได้สนใจที่จะดู เพราะรู้ว่าถ้าดูก็เป็นเรื่องของความเพลิิดเพลิน

ผู้ฟัง ผมว่าแล้วแต่เจตนาธรรมณ์ ใน อรรทกถาของ **มณฑลทีปนี** ท่านว่าไว้อย่างนี้ เพลงที่ประกอบด้วยธรรม ฟังได้ แต่ธรรมนำไปร้องเป็นเพลง ไม่น่าฟัง ท่านว่าอย่างนี้ ยกตัวอย่างว่า เพลงดาวลูกไก่ ๗ ก็ธรรม ฟังได้ คือ เพลงที่ประกอบด้วยธรรมฟังได้ แต่พระร้องรำทำเพลง แทนที่จะสวดทำนองสรภัญญะ นำไปร้องแบบลูกทุ่งบ้าง ลูกกรุงบ้าง อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ไม่ควร

และที่พูดเรื่องการดูละคร ดูลิเก เช่น เรื่องของพระकुสิมัล ก็แล้วแต่เรื่อง อย่างท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านก็ไปดูมหรสพ แต่วันหนึ่ง ท่านเกิดธรรมสังเวช ข้อสำคัญอยู่ที่เรื่องที่เรารู้ ดูเรื่องพระองค์คุสิมัลย์ เรื่องพระพุทธประวัติ ก็น่าจะได้อะไร แต่ไปดูลืตเตอริ เห็นจะไม่ได้

ส. แต่ขณะนั้นท่านยังไม่ได้อุปสมบท

ผู้ฟัง ยังครับ แต่เมื่อไปดูแล้ว เกิดธรรมสังเวช ถึงได้ไปหาโมกขธรรม

ส. แต่ผู้ที่อุปสมบทแล้ว ไม่ใช่จะไปดูไปฟัง เพื่อให้เกิดความสังเวช เพราะฉะนั้น ต้องแยกกันระหว่างบุคคลผู้เป็นบรรพชิต กับฆราวาส ถ้าเป็นบรรพชิต ไม่ได้แน่นอน

ถ. การเห็น การดู การได้ฟัง อะไรเหล่านี้เป็นบาป หรือเป็นบุญ

ส. หมายถึง จักขุวิญญาณโดยเฉพา หรือหมายความว่า จิตที่เกิดหลังจากที่เห็นแล้ว

ถ. การดู เป็นจักขุวิญญาณ

ส. จักขุวิญญาณเป็นวิปากจิต ไม่ใช่กุศล หรืออกุศล

ถ. เป็นอเหตุกจิต เป็นจิตที่ไม่ประกอบด้วยเหตุ ก็ไม่เห็นมีบาปมีบุญอะไร ฉะนั้น การดู ถ้าดูแล้ว ก็คงไม่มีบุญมีบาปอะไร

ส. แล้วแต่ผู้ดูเป็นใคร ถ้าเป็นพระอรหันต์ ก็มีแต่วิปากจิตและกิริยาจิต แต่ ถ้าไม่ใช่พระอรหันต์ ก็มีทั้งกิริยาจิต วิปากจิต กุศลจิต และอกุศลจิต

ถ. การบูชาพระ ประดับด้วยดอกไม้ของหอม จะเป็นบุญหรือเป็นบาป

ส. สำหรับใคร

ถ. ก็ที่เราบูชาพระกันอยู่

ส. จิตของผู้ที่บูชาเป็นกุศลจิต แต่จิตที่ติดและเพิลิดเพิลิน ยินดี พอใจ ในดอกไม้ ในของหอม นั้นเป็นอกุศลจิต

ถ. ผู้บูชาไม่ติดหรอก ถ้าติดแล้วคงไม่บูชา ถ้าติดคงเก็บไว้

ส. แล้วแต่ เวลาที่บูชา

ถ. แต่จิตของพระที่รับจะเป็นอย่างไร

ส. แล้วแต่ท่านอีกเหมือนกัน ถ้าท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ไม่มีกุศลจิต อกุศลจิต ท่านก็มีแต่วิบากจิตกับกิริยาจิต แต่ถ้าท่านยังไม่ใช่พระอรหันต์ ท่านก็มีทั้งวิบากจิต กิริยาจิต กุศลจิต อกุศลจิต ซึ่งแล้วแต่เหตุปัจจัยว่าจิตประเภทไหนจะเกิด

ถ. ผู้ที่ฟังนี้ ฟังด้วยอเหตุกจิตหรืออย่างไร

ส. มีทั้งวิบากจิต กิริยาจิต กุศลจิต อกุศลจิต แล้วแต่ขณะใดจะเป็นกุศล ขณะใดจะเป็นอกุศล

ถ. การที่จะไม่ให้ล่วงศีลข้อนี้ ผมรู้สึกว่าจะยาก สมมุติว่า เราเข้าโบสถ์รับศีลอุโบสถ พอออกจากโบสถ์ ก็ได้ยินเสียงดนตรีที่เขาประโคมงานศพอยู่ข้างโบสถ์ นั่นเอง ทำอย่างไรจะไม่ให้ล่วงศีลข้อนี้ได้

ส. การได้ยิน ไม่ห้าม แต่การที่จะไปดู ไม่ควร

ถ. ดูไม่ควร แต่ได้ยินไม่ห้าม ใครจะห้ามการได้ยินได้

ส. ได้ยิน แต่อย่าไปดู

ถ. อย่าพอใจ เราฟังแล้วคิดว่าไม่เพราะได้ไหม เพลงนี้เพราะ เพลงนี้ไม่เพราะ ถ้าจะรู้อย่างนี้จะเป็นอย่างไร

ส. รู้ว่าเพราะ ก็เป็นนามธรรมชนิดหนึ่ง แต่อย่าไปฟังต่อ อย่าไปดูต่อ อย่ามีเจตนาที่จะไปดู หรือไปฟัง ได้ยินเป็นเรื่องของได้ยิน หลีกเลียงไม่ได้เลย แต่ไม่ไปดู และไม่ไปฟัง ถ้าเป็นผู้ที่รักษาอุโบสถศีล

ถ. การเห็นของพระอรหันต์ กับการเห็นของปุถุชน เหมือนกันไหม

ส. การเห็นเหมือนกัน เป็นจักขุวิญญาณที่เห็นรูปารมณฺ์เท่านั้น แต่การเห็นของพระอรหันต์ไม่มีอนุสัยกิเลส

ถ. พระอรหันต์เห็นพระพุทธรูปกับปุถุชนเห็น เห็นเหมือนกัน คือ จักขุ-
วิญญาณเห็นรูปารมณฺ์เหมือนกัน

ส. แต่ปุถุชนมีอนุสัยกิเลสในจักขุวิญญาณ ซึ่งเมื่อจักขุวิญญาณดับไปแล้ว จิตต่อไปก็ยังคงมีอนุสัยกิเลส เมื่อได้เหตุปัจจัยที่จะเกิดขึ้นเป็นโลภะโทสะ หรือเป็น

กุศลอกุศลประการใดก็เกิดขึ้นได้ เพราะว่ายังมีอนุสัยกิเลสเป็นเชื้อเป็นปัจจัยที่จะเกิดขึ้น

ถ. ผมอ่านพระสูตรหลายพระสูตร มีข้อความว่า ให้ฉลาดในธาตุ ในชั้น ในอายตนะ ถ้าเราจริง ไม่แซ่เขื่อนไปดูหนึ่งดูละคร เราก็เป็นผู้ฉลาดจริงได้ ถ้าเราจะตะแคงข้าง ดูทางนี้ไม่ได้ ก็หาทางเฉียงดูให้ได้ ผมคิดว่า คงไม่เป็นไปตามที่ทรงสอนให้ฉลาดในธาตุ ในชั้น ในอายตนะ อะไอย่างนี้จะใช่ไหม ถ้าแอบไปดูนั้นนิด นี้น้อย คงผิดความประสงค์ของพระผู้มีพระภาคใช่ไหม

ส. แอบไปดูโน่นนิด แอบไปดูนั่นหน่อย คือ มหรสพใช่ไหม หรือการฟ้อนรำ หรืออะไร

ถ. คือ เข้าข้างตัวเอง แม้ไม่ควร ก็ไปตีความตามตัวอักษรเข้าข้างตัวเอง อีก เพื่อขอดูให้ได้ อะไอย่างนี้ ถ้าทำอย่างนี้ จะทำให้ตัวเราไม่ฉลาดในธาตุ ในชั้น ในอายตนะโดยสิ้นเชิง ผมคิดว่าจะเป็นอย่างนั้น

ส. ท่านผู้ฟังหมายความว่า ควรที่จะได้อบรม เจริญ หรือว่ารักษาอุโบสถศีลประกอบด้วย เพื่อที่จะได้เป็นผู้ที่ฉลาดในชั้น ในธาตุ ในอายตนะ ใช่ไหม หมายถึงอย่างนั้น ไม่ควรที่จะแอบไปดูโน่นนิดดูนี้หน่อย หรือแอบดูโน่นบ้างดูนี้บ้าง ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่ไม่ฉลาดต่อชั้น ต่อธาตุ ต่ออายตนะ ถ้ากระทำอย่างนั้น ใช่ไหม

ถ. แพ้ตัวเอง ถ้ากระทำอย่างนั้น

ส. ใครไม่ดู พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้แล้วใน **สังฆิตตสูตร** พระอรหันต์ทั้งหลายเป็นผู้เว้นจากการดู การฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ทัดทรง ตบแต่งด้วยเครื่องประดับ ของหอม เครื่องลูบไล้

ตามความจริง คือ พระอรหันต์ท่านเป็นผู้ที่ฉลาดแล้วในชั้น ธาตุ อายตนะ จนถึงขั้นที่ดับกิเลสหมดเป็นสมุจเฉต แต่ผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ จะฝืนใจกระทำอย่างพระอรหันต์ เป็นไปได้ไหม ตามความเป็นจริง ยากใช่ไหม อาจจะเป็นผู้ที่มีศรัทธา รักษาอุโบสถศีลได้ในวันอุโบสถ หรือยิ่งกว่านั้น เป็นผู้ที่มีศรัทธาที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุสามเณร นั้นแล้วแต่ศรัทธา ซึ่งเป็นอนัตตา บังคับบัญชาให้ทุกคนเป็นอย่างนั้น

ไม่ได้ แล้วแต่ว่าบุคคลใดสะสมเหตุปัจจัยที่จะกระทำอย่างนั้นได้ก็ทำได้ แต่ทุกท่านที่เป็นผู้ที่มีปกติอบรมเจริญสติปัฏฐาน จะเริ่มเป็นผู้ที่ฉลาดขึ้นในขั้นนี้ ชาติอายตนะ ฉลาดขึ้นที่ละเล็กทีละน้อย ที่ละนิดทีละหน่อย และความฉลาดหรือปัญญา นั้นเองจะดับความไม่รู้ ความเห็นผิดที่ยึดถือขั้นนี้ อายตนะ ชาติ เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน เมื่อเป็นผู้ที่อบรมเจริญความฉลาดนั้นให้ยิ่งขึ้นจนถึงขั้นของพระอรหันต์แล้ว ก็ย่อมดับกิเลสได้ทั้งหมด แต่ว่าผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ก็ไม่สามารถที่จะบังคับบัญชา เปลี่ยนแปลงความเป็นผู้มีกิเลสให้เป็นผู้ไม่มีกิเลส หรือเสมือนผู้ไม่มีกิเลสได้

พระอรหันต์ ท่านเป็นผู้เว้นจากการดูการฟ้อนรำ การขับร้อง การประโคม การทัดทรง การตกแต่งด้วยดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ต่าง ๆ เป็นอุปนิสัยของท่าน แต่ว่าผู้ที่ไม่ใช่พระอรหันต์ อาจจะไม่ดู แต่ว่าเป็นพระอรหันต์แล้วหรือยัง ตราบใดที่ยังไม่ได้อบรมปัญญาให้เกิดขึ้นรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงถึงขั้นที่จะดับกิเลสได้เป็น สมุจเฉท การไม่ดูของทั้ง ๒ บุคคลนี้ ก็ยังต่างกัน

การไม่ดูของท่านพระอรหันต์ทั้งหลายนั้น เป็นเพราะท่านไม่มีกิเลส ท่านดับกิเลสหมดสิ้นจึงไม่ดู แต่สำหรับผู้ที่ไม่ใช่พระอรหันต์ ไม่ดู แต่กิเลสยังไม่ดับ ปัญญา ยังไม่เกิด ความฉลาดในขั้นนี้ ในอายตนะ ในธาตุยังไม่มี เพราะฉะนั้น ผู้ที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์ จึงต้องอบรมเจริญความฉลาด หรือความเป็นผู้มีปัญญาในขั้นนี้ ในอายตนะ ในธาตุให้เกิดขึ้นเสียก่อน และดับกิเลสจนถึงความเป็นพระอรหันต์ จึงจะเหมือนกับคุณธรรมของพระอรหันต์ทั้งหลายได้

แต่ไม่ใช่เหมือนเพียงเฉพาะการไม่ดูเท่านั้น ก็จะเป็นพระอรหันต์ได้ แต่ขึ้นอยู่กับอภัย ศรัทธา ถ้าท่านสะสมอุปนิสัยที่จะขัดเกลา โดยการรักษาอุโบสถศีลที่ดี หรือว่า โดยการอุปสมบทที่ดี นั้นเป็นอุปนิสัยที่จะทำให้ท่านได้ขัดเกลากิเลสของท่านให้เบาบาง ละคลายยิ่งขึ้น แต่ก็ต้องอบรมปัญญาจนกระทั่งจะรู้ธรรมตามความเป็นจริง จึงจะดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท

ถ. ในศีลข้อที่ ๗ นั้น การดูเป็นข้าศึก แต่การฟังทำไมไม่ห้าม เช่น การดูหนัง เกิดความเพลิดเพลิน ยินดี ตีใจได้ แต่ถ้าจะไปฟังเพลง ฟังดนตรี ก็ทำให้เกิดความยินดี ตีใจ โลภะ โทสะก็เกิดได้ แต่ทำไมไม่ห้าม

ส. ห้ามด้วย การขบร้องด้วย

ถ. ขบร้องเป็นขบร้อง แต่ไปฟัง คนละคน

ส. การฟ้อน การขับ การประโคม ด้วยอำนาจการฟ้อนเอง หรือยังบุคคลอื่นให้ฟ้อน เป็นต้น โดยที่สุดการดูการฟ้อน เป็นต้น ซึ่งเป็นไปแล้วด้วยอำนาจแห่งการฟ้อน มีการฟ้อนของนกยูง เป็นต้น ละเอียดย่อยทุกอย่างหมด ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพลิดเพลิน

ถ. ฟังดูแล้ว คล้าย ๆ กับว่า คนที่ไปฟังจะไม่เข้าใจในพยัญชนะนี้

ส. เข้าด้วย ฟ้อนเอง ให้ผู้อื่นฟ้อน หรือดูฟ้อน ร้องเอง ให้ผู้อื่นร้อง หรือฟังร้อง ก็เหมือนกัน

ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ขุททกวัตตฤชัณธกะ** พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท เพราะการประพัตติที่ไม่สมควรแก่สมณะ อันมีท่านพระภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นมูลเหตุ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ **อุโบสถศีล องค์ที่ ๗ ข้อ ๑๙** มีข้อความว่า

สมัยต่อมา ที่พระนครราชคฤห์ มีงานมหรสพบนยอดเขา พระฉัพพัคคีย์ได้ไปเที่ยวดูงานมหรสพ ชาวบ้านเฟ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า

ไฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงได้ไปดูการฟ้อนรำ การขบร้อง และการประโคมดนตรี เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไปดูการฟ้อนรำ การขบร้อง หรือการประโคมดนตรี รูปใดไป ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

๕๔๗

เรื่องสวดพระธรรมด้วยทำนอง

ข้อ ๒๐

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ
ชาวบ้านฟังโทษ ดีเตียน โพนทะนาว่า

พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้าย
เพลงขับ เหมือนพวกเราขับ

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพวกนั้นฟังโทษ ดีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาภิกษุที่เป็น
ผู้มักน้อย ... ต่างก็ฟังโทษ ดีเตียน โพนทะนาว่า

ไหนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ

แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ... จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า

จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดีเตียน ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุ
ทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ มีโทษ
๕ ประการนี้ คือ

๑. ตนยินดีในเสียงนั้น

๒. คนอื่นก็ยินดีในเสียงนั้น

๓. ชาวบ้านดีเตียน

๔. สมาริขของผู้พอใจการทำเสียงย่อมเสียไป

๕. ภิกษุชั้นหลังจะถือเป็นเยี่ยงอย่าง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โทษ ๕ ประการนี้แล ของภิกษุผู้สวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ท่านขับร้องไม่ได้ เวลาที่ท่านสวด ถ้าท่านสวดเป็นทำนองเพลงยาวเหมือนเพลงขับ ก็เป็นที่ติเตียน และพระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงแสดงโทษถึง ๕ ประการ ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังจะพิจารณาดูจิตใจของท่าน เวลาที่ท่านขับร้องเป็นอย่างนี้ใหม่ เมื่อกุศลจิตเกิดขึ้นบ้างใหม่ เพราะเหตุว่า ๑. ตนยินดีในเสียงนั้น เวลาที่ใครร้องเพลง ยินดีที่จะร้อง และเวลาที่ร้อง ก็ยินดีในเสียงเพลงที่ร้องนั้นด้วย และถ้าเป็นตัวของท่านเองที่ร้อง ท่านก็ยินดีในเสียงเพลงที่ท่านร้อง จริงไหม

ผู้ที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุ จะต้องขัดเกลา ละคลายกิเลสดุจสังข์ขัดทุกประการทีเดียว เพราะฉะนั้น จะต้องเว้นแม้เพียงการสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่การร้องเพลงก็จริง แต่ถึงกระนั้น ภิกษุสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ก็มีโทษถึง ๕ ประการ

จะเป็นพระอรหันต์ได้ไหม ถ้ายังมีความพอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมิจิตตามความเป็นจริงที่ได้สะสมมา เพราะว่าบางท่านก็ชอบร้องเพลงเอง แต่ว่าบางท่าน แม้ว่าจะไม่ชอบร้องเพลง แต่ก็ยังชอบฟังเพลง ก็เป็นความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจิต ที่เป็นปกติตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า กิเลสมีมากมาย ทับถมหนาแน่น เหนียวแน่น เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และปัญญาจะน้อยหรือจะมากเมื่อเทียบกับกิเลส ในขณะที่สติไม่เกิดไม่ระลึก ไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งการที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ ต้องเป็นปัญญาที่คมกล้า ที่ได้สะสมมาจนกระทั่งรู้สภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้น ไม่ต้องคอยหรือหวังที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม โดยที่ไม่รู้ว่าขณะที่กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ไม่ใช่ตัวตนอย่างไร ไม่เที่ยงจริง ๆ สภาพรู้ คือ การเห็นในขณะนี้เกิดดับ สิ่งปรากฏทางตาเกิดดับ สภาพได้ยินที่กำลังรู้เสียงเกิดดับ เสียงที่ปรากฏก็เกิดดับ

ถ้ายังไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงอย่างนี้ ก็ยังละกิเลสไม่ได้ ยังรู้แจ้ง อริยสัจธรรมไม่ได้ ซึ่งการประจักษ์การเกิดดับทั้งนามธรรมและรูปธรรมได้นั้น ปัญญา ต้องรู้ลักษณะของสภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริงว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน แม้ความยินดีในเสียงเพลง ถ้าจะได้ยินเสียงเพลง หรือแม้ว่าท่านจะมี อุปนิสัยสะสมมาที่จะขับร้อง สภาพธรรมนั้นก็เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ถ้ามีความยินดี แม้ความยินดีนั้นก็ไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

เพราะฉะนั้น การที่จะละคลายขัดเกลากิเลส จะต้องรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงว่า ถ้าท่านจะรักษาอุโบสถศีล ท่านเว้นเพื่ออะไร จุดประสงค์ของการรักษาอุโบสถศีลนั้นเพื่ออะไร พร้อมกันนั้นต้องเป็นผู้ที่มีปกติอบรมเจริญสติปัญญานด้วย เพื่อที่จะเกื้อกูลให้รู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง

ถ. การขับร้องเป็นอาบัติ ในพระไตรปิฎกส่วนมากมีคำว่า สวดพระธรรม โดยทำนองสรภัญญะ ทำนองสรภัญญะต่างกับการขับร้องอย่างไร ทำนองสรภัญญะ ผมไม่เคยได้ยิน เป็นอย่างไร

ส. คงไม่ทราบชื่อมากกว่า เพราะว่าในปัจจุบันก็ยังสวดกันอยู่ และเวลาที่ใช้คำว่าสวด ท่านไม่ได้พูดธรรมดา เป็นเสียงพิเศษ เป็นการสวด มีท่านผู้ฟังที่สวดสรภัญญะได้ไหม

คามิกะ ผมไม่รับรองว่าจะถูก เพราะพระผู้มีพระภาคท่านตรัสไว้ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว และได้รับทอดต่อ ๆ กันมา สรภัญญะ แปลว่า สวดด้วยเสียง

ผมจะยกตัวอย่าง ซึ่งต่างกับร้องเพลง มโนปุพฺพคฺมา ธมฺมา มโนเสณฺฐา มโนมยา... นี่เขาเรียกสวดสรภัญญะ เป็นทำนอง

ส. การสวดสรภัญญะ ไม่ใช่การขับร้อง ข้อความใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ขุททกวัตถุขันธกะ** มีข้อความว่า

เรื่องการสวดสรภัญญะ

ข้อ ๒๑

สมัยต่อมา ภิกษุทั้งหลายรังเกียจในการสวดสรภัญญะ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สวดเป็นทำนองสรภัญญะได้ ฯ

เข้าใจว่าการสวดมีประโยชน์ โดยการที่จะให้พระภิกษุทั้งหลายสวดพระธรรม
พร้อมเพรียงกัน ถ้าไม่มีทำนองเสียเลย บางคนสวดเร็ว บางคนสวดช้า ถ้ามีทำนองก็
จะทำให้การสวดของพระภิกษุทั้งหลายเป็นไปโดยการพร้อมเพรียงกัน

มีหลายท่านที่ฟังพระสวด ถึงแม้ว่าจะไม่เข้าใจอรรถ ความหมายที่ท่านสวด
แต่ก็ยังเกิดศรัทธา เพราะรู้สึกว่เสียงที่ได้ฟังนี้เกิดจากกุศลจิต เพราะฉะนั้น ในขณะที่
ฟังเสียงสวด บางท่านก็รู้สึกเพิ่มศรัทธายิ่งขึ้นมากกว่าเสียงธรรมดา แต่ก็คงจะมีหลาย
ท่านเหมือนกัน พอได้ยินเสียงสวดก็กลัว เพราะโดยมากเป็นเรื่องของงานศพ เสียงนั้น
ก็อาจจะวังเวง หรือว่าเป็นทำนองพิเศษ

คามิกะ บางทีพระท่านไปแผลง อย่างสวดอภิธรรมสังคหะนี้ เป็นเสียง
สูงเสียงต่ำ ซึ่งความจริงไม่น่าจะเป็นอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคคงไม่ทรงต้องการให้
เสียงสูงเสียงต่ำอย่างนั้น แต่ฟังแล้วก็เพราะ อย่างเทศน์มหาชาติเป็นบาลี เขาก็แปล
เป็นภาษาไทย เป็นทำนอง เป็นกาพย์ โคลง ฉันท์ กัณฑ์นั้นทำนองนั้น เป็นพวก
วรรณคดีไปอย่างนั้น ผมคิดว่าคงไม่มีในครั้งพุทธเจ้า ต่อ ๆ มาก็นอกเรื่อง เขาเลยห้าม

สุ. บางทีสวดนี้ก็ฟังยากใช้ไหม มีสวดหลายแบบอย่างที่ว่านี้แหละ บางที
ฟังก็ไม่เข้าใจว่า นี่คำอะไร

ถ. ที่ผมรู้มานี้ สวดสังโยคยาว เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา นี้เขา
เรียกว่า สังโยคยาว

พระลังกา ยถา สพุพี ไม่เหมือนกับเราหรอก สมัยพระผู้มีพระภาค เมื่อนิมนต์
ท่านก็เลือกพระเสียงดีรูปหนึ่ง อนุโมทนาว่า ยถา สพุพี แต่สมัยนี้พระก็องค์ ๆ ก็
ยถา สพุพีหมด

พระลังกาเวลาสวดก็ทำนองสรภัญญะ แต่ผิดกับแบบของเรา ไม่ทราบว่ามีใครเป็นต้นคิด ที่ว่ากันอยู่ทุกวันนี้ ก็จำ ๆ กันมา ฟัง ๆ กันมา แต่ทำนองสูง ๆ ต่ำ ๆ ไม่เหมือนกัน

ส. หมายความว่า การสวดมีหลายทำนอง และก็มีหลายแบบ นานาชาติด้วย คือ ชาติหนึ่งก็สวดอย่างหนึ่ง อีกชาติก็สวดอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น สวดสรภัญญะเดิมตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ก็ไม่ทราบแนวว่าสวดอย่างไร

คามิกะ มีที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า ถ้าร้องเพลงประกอบด้วยธรรมนั้น น่าฟัง แต่ธรรมนำไปร้องเป็นเพลงนั้นไม่ควรฟัง ผมก็ไม่รู้ว่าร้องแบบไหน

ส. เพราะฉะนั้น การสวดก็หมายความว่า ทรงอนุญาตให้สวดเป็นทำนองเสียงสูงต่ำได้ แต่ไม่ใช่ให้เหมือนทำนองที่เป็นเพลงขับ หรือว่าเพลงที่ร้องกัน และสรภัญญะเดิม ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงปรินิพพานนั้น จะเหมือนเดี๋ยวนี้ทีเดียว หรือว่าอาจจะเพี้ยนไป หรือว่าเป็นความคล้ายคลึงกับสรภัญญะในครั้งนั้น ก็ไม่มีท่านผู้ใดทราบได้ เพียงแต่ว่าพระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตให้ใช้เสียงในการสวด ไม่ใช่ธรรมดา แต่เป็นเสียงที่สวด

ถ. เมื่อพูดถึงการสวด เท่าที่ผมได้ประสบมากับตนเอง ระยะเวลาหลังที่ได้ศึกษาพระธรรมมาพอสมควรนั้น รู้สึกว่า เวลาฟังพระสวดศพ ถ้าท่านสวดแบบธรรมดา ผมก็จับใจความได้บ้างเป็นบางคำ หรือบางประโยค เช่น ชันธ ๕ เป็นทุกข์ เป็นอนิจจัง เป็นอนัตตา รู้สึกว่าฟังได้ชัดดี ถ้าสวดตามทำนองปกติ แต่ว่าผมเคยไปฟังสวดอยู่หลายครั้ง ฟังแล้วรู้สึกว่าเป็นเพลงที่เดียว เอ๋ เอ๋ เอ๋ เอ๋ อะไรทำนองนั้น มีความรู้สึกทำให้ศรัทธาอ่อน ไม่ค่อยเลื่อมใส ความรู้สึกของผมเป็นอย่างนั้น ไม่ทราบว่าการสวดแบบนี้จะผิดวินัย หรือถูกต้องตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้หรือเปล่า

คามิกะ นี่ก็ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว เจตนาของพระผู้มีพระภาคคงไม่ทรงปรารถนาให้คนไปร้องสนุก ๆ อย่างนั้นหรอก คงตั้งใจจะร้องให้คนเกิดศรัทธาปสาทะอย่างที่คุณว่าเมื่อครู่นี้ คือ กุสลา ธัมมา สวดแบบสังโยค แบบเรียบ ๆ

ส. ดิฉันเห็นด้วยกับท่านผู้ฟังที่ว่า ถ้าเป็นทำนองสั้น ๆ ง่าย ๆ เข้าใจชัด แต่
ถ้าเป็นเสียยาว ๆ ก็ไม่รู้เรื่อง เพราะว่าโดยมากท่านผู้ฟังเดี๋ยวนี้ก็มีคามสนใจที่จะรู้
ภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาธรรมด้วย เมื่อเข้าใจอรรถของสภาพธรรมในภาษาไทยแล้วว่า
ชั้น ๕ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เวลาที่ได้ฟังสวดภาษาบาลีง่าย ๆ ก็รู้สึก
เข้าใจได้ และก็เกิดความซาบซึ้ง แต่ก็แล้วแต่อัธยาศัย เพราะว่าท่านผู้ฟังบางท่านชอบ
ฟังเสียงสวด แต่ก็คงไม่ได้หมายความว่าถึงสวดที่เป็นทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ซึ่งจะทำให้
ไม่เข้าใจอะไรเลย

๕๔๘

ส. การเห็นโทษของการสวดเป็นทำนองยาวคล้ายเพลงขับ ไม่ใช่มีแต่ในยุคนี้สมัยนี้ แม้ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ทรงปรินิพพาน พระองค์ก็ได้ทรงติเตียนและตรัสว่า ภิกษุไม่พึงสวดพระธรรมด้วยทำนองยาวคล้ายเพลงขับ รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับอุโบสถศีลองค์ที่ ๗ ถ้าจะตรวจสอบเทียบเคียงดูกับพระวินัยแล้ว จะเห็นได้ว่า ส่วนมากจะเป็นเพียงอาบัติทุกกฏ เพราะว่าเป็นเรื่องของการไม่ได้เบียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่น แต่เป็นเรื่องของการไม่เหมาะสม ไม่สมควร สำหรับผู้ที่มีเจตนาที่จะขัดเกลากิเลสให้ยิ่งขึ้นโดยการรักษากุโบสถศีล หรือว่าโดยการอุปสมบทเป็นเพศบรรพชิต แต่สำหรับผู้ที่เป็นคฤหัสถ์ไม่ต้องอาบัติอะไร เพราะว่าไม่ได้มีเจตนาที่จะรักษากุโบสถศีลมีองค์ ๘ หรือว่าไม่ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงให้เห็นถึงความไม่ควรของการที่ภิกษุจะประพฤติดนเช่นฆราวาส หรือว่าจะยังคงมีการขบร้อง การกระทำต่าง ๆ คล้าย ๆ ในลักษณะฆราวาส

ข้อความใน **อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ไรณสูตร ข้อ ๕๔๗** มีว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การขบร้อง คือ การร้องไห้ในวินัยของพระอริยเจ้า การฟ้อนรำ คือ ความเป็นบ้าในวินัยของพระอริยเจ้า การหัวเราะจนเห็นฟันพรวดเพรีอ คือ ความเป็นเด็กในวินัยของพระอริยเจ้า เพราะเหตุนั้นแหละ จงละเสียโดยเด็ดขาดในการขบร้องฟ้อนรำ เมื่อท่านทั้งหลายเบิกบานในธรรม ก็ควรแต่เพียงยิ้มแย้ม ๆ

ลักษณะของโสมนัสที่พอควร ควรจะเป็นเพียงยิ้มแย้ม ถ้าหัวเราะจนเห็นฟันพรวดเพรีอเป็นเวลานาน นั่นก็คือ ความเป็นเด็กในวินัยของพระอริยเจ้า เพราะว่าพระอริยเจ้าท่านเห็นสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ยังเป็นปุถุชน

อยู่ ปุณฺณนี้ไม่เห็นกิเลส หลายท่านที่เดียวขณะนี้ ทราบไหมว่า แม้จะยังไม่ได้ปรากฏ เป็นความชอบใจในวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ปรากฏว่า ท่านชอบดอกไม้ดอกนั้น หรือว่า ท่านชอบกระเป๋านี้ เพียงแต่นั่งอยู่ เดินอยู่ ยืนอยู่ ทราบไหมว่า มีกิเลสเกิดขึ้นแล้ว กับจิตใจ ถ้าจิตใจในขณะนั้นไม่เป็นไปในทาน ไม่เป็นไปในศีล ไม่เป็นไปในภาวนา มีสภาพธรรมที่เป็นอกุศลอย่างอ่อน ๆ อย่างบาง ๆ อย่างเบา ๆ เกิดอยู่เรื่อย ๆ จนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นกิเลส เป็นสภาพของอกุศลธรรมที่น่ารังเกียจ เพราะฉะนั้น แม้มีกิเลสก็ไม่รู้ แม้มีอกุศลธรรมก็ไม่รู้

เวลาที่กำลังนอนหลับ ลักษณะสภาพของคนหลับนี้เสมอเหมือนกันหมด คือ ไม่มีการกระทำทุจริตกรรมทางกายหรือทางวาจา หรือแม้ใจก็ไม่ได้คิดอะไรในขณะ ที่นอนหลับสนิท คือ ในขณะที่จิตเป็นภวังค์ ไม่ใช่ในขณะที่ฝัน สภาพของจิตเป็นสภาพ ที่เป็นวิบากจิต เกิดขึ้นเพราะกรรมเป็นปัจจัย ทำให้ดำรงภพชาตินั้นอยู่ เพื่อที่ว่าขณะต่อไป เมื่อมีปัจจัยของการเห็นเกิดขึ้น การเห็นก็ย่อมเกิดขึ้น

และในขณะที่เป็นภวังคจิต ก็ยังมีเชื้อของกิเลสอย่างละเอียด เรียกว่า อนุสัยกิเลส ที่นอนเนื่องอยู่ในจิตสันดาน คือ การเกิดดับสืบต่อของจิตทุกขณะ ถ้ายัง ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ เวลาที่มีการเห็น การได้ยิน เป็นต้น เกิดขึ้น ขณะนั้นก็มีอกุศล ธรรมอย่างบาง อย่างเบา อย่างอ่อน จนท่านไม่รู้สึกละเลย ว่า อกุศลจิตเกิดขึ้น อกุศล ธรรมเป็นไปอยู่เรื่อย ๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ แต่แม้มี กิเลส ก็ไม่รู้ว่ามี

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นพระอรหันต์กับผู้ที่เป็นปุณฺณ มีความเห็นต่างกัน และมีความพอใจต่างกันตามขั้นของพระอรหันต์ด้วย

สำหรับการขบรู้ง ปุณฺณก็รู้สึกดี ทำให้จิตใจสบาย แต่สบายในขณะนั้น เป็นอะไร เป็นความยินดีพอใจในเสียงเพลงทำให้จิตใจสบาย เพราะเหตุว่าไม่เป็น ปฏิหาระ ไม่เป็นความไม่แช่มชื่นของจิต ไม่เป็นความเดือดร้อนห่วงใยกังวล ซึ่งเป็น สภาพของโทสะ พยาบาทะ ที่ทุกท่านไม่มีความพอใจ แต่ทุกท่านปรารถนาที่จะมีโลก มूलจิต หรือสภาพของโลภะ ความแช่มชื่น ความพอใจในอารมณ์ที่ปรากฏ แต่ว่า

สำหรับพระอริยะหรือว่าบุคคลที่อุปสมบทเพื่อที่จะขัดเกลาจิตใจ เจริญปัญญาให้ถึงความเป็นพระอริยะเจ้านั้น การขบร้อง คือ การร้องไห้ในวินัยของพระอริยะเจ้า การฟ้อนรำ คือ ความเป็นบ้าในวินัยของพระอริยะเจ้า การหัวเราะจนเห็นฟันพรีาเพรีอ คือ ความเป็นเด็กในวินัยของพระอริยะเจ้า

เพราะฉะนั้น ที่ท่านผู้ฟังสงสัยว่า ฟ้อนรำเองได้ไหม ไม่ใช่เพียงแต่การดูฟ้อนรำก็ไม่ควร แม้ว่าจะกระทำเอง หรือว่าจะดูการฟ้อนรำ การเล่นต่าง ๆ

สำหรับเรื่องของการเล่นจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึก การเล่นก็มีหลายอย่าง และเป็นความยินดีพอใจที่พัวพันในตนเอง และบุคคลภายนอก วัตถุภายนอกด้วย เพราะถ้าจะดูการเล่น ก็ต้องมีผู้เล่นหรือมีผู้แสดงให้ดู ให้เกิดความยินดี ให้เกิดความพอใจต่าง ๆ หรือถึงแม้ว่าไม่ได้ดูการเล่นก็จริง ไม่มีการมหรสพให้ดู เพราะว่ามีมหรสพที่ไม่ใช่จะมีให้ดูอยู่เรื่อย ๆ อาจจะมีตอนคำ อาจจะมีตอนบ้าย อาจจะมีตอนเข้า แต่เวลาที่ไม่มมหรสพให้ดู ท่านเล่นเองก็ได้ ใช่ไหม เพราะฉะนั้น การเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นที่ยินดีติดข้อง ก็ย่อมมีหลายประการด้วย

ขุททกนิกาย จุฬนิกาย ขัณคคิสาณสูตรตติยบท ข้อ ๖๘๖ มีข้อความว่า

ชื่อว่า การเล่น ในอุเทศว่า ขิฑูทา รติ โหติ สหายมชฺเชม ดังนี้ ได้แก่ การเล่น ๒ อย่าง คือ การเล่นทางกาย ๑ การเล่นทางวาจา ๑

การเล่นทางกายเป็นไฉน สนทั้งหลายเล่นข้างบ้าง เล่นม้าบ้าง เล่นรถบ้าง เล่นธนูบ้าง เล่นหมากรุกบ้าง เล่นสกาบ้าง เล่นหมากเก็บบ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง เล่นโยนบ่วงบ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้เป็นรูปต่าง ๆ บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง เล่นกัณฑ์บ้าง เล่นดวงทรายบ้าง เล่นรถน้อย ๆ บ้าง เล่นธนูน้อย ๆ บ้าง เล่นเขียนทายกันบ้าง เล่นทายใจกันบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง นี่ชื่อว่า การเล่นทางกาย

บางทีก็เล่นสิ่งที่ใหญ่ เล่นช้าง เล่นม้า เล่นรถ บางทีไม่มีสิ่งใหญ่ ๆ จะเล่นก็เล่นรถเล็ก ๆ สำหรับเด็ก ๆ ไม่มีอะไรจะเล่นจริง ๆ ก็เล่นฟาดให้เป็นรูปต่าง ๆ บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง นี่เป็นการเล่นทางกายต่าง ๆ

ข้อความต่อไปมีว่า

การเล่นทางวาจาเป็นไฉน เล่นตีกลองด้วยปาก เล่นรวักลองด้วยปาก เล่นแกว่งบันฑะวด้วยปาก เล่นฉิวปาก เล่นเป่าปาก เล่นตีตะโพนด้วยปาก เล่นร้องรำ เล่นให้ร้อง เล่นขับเพลง เล่นหัวเราะ นี่ชื่อว่า การเล่นทางวาจา

เวลาที่ไม่ทำอะไรจะเล่นจริง ๆ ถ้าท่านผู้ฟังลองสังเกตจริง ๆ พอคนหนึ่งหัวเราะ คนอื่นก็หัวเราะต่อ ๆ กันไป สนุกกันใหญ่ ไม่หยุด นั่นก็เป็นการเล่นชนิดหนึ่ง เคยไหม หรือเคยเห็นไหม เด็ก ๆ เวลาไม่ทำอะไรเล่น คนหนึ่งก็หัวเราะ คนอื่นก็หัวเราะ เสียงต่าง ๆ ตาม ๆ กันไป นั่นก็เป็นการเล่นด้วย

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะป็นทางกายหรือทางวาจา บุคคลที่ยังมีความยินดีติดข้องในความเพลิดเพลินในตนเอง ในบุคคลอื่น ก็ย่อมจะมีการเล่นในลักษณะต่าง ๆ

ข้อความต่อไปมีว่า

คำว่า ความยินดี ในคำว่า รติ นั้น เป็นเครื่องกล่าวถึงความกระสัน การไปสบาย การมาสบาย ... การปราศรัยสบายกับบุคคลเหล่าใด บุคคลเหล่านั้นท่านกล่าวว่า สหาย ในอุเทศว่า สหายมชฺฌเม ดังนี้

ที่กล่าวถึงสหายในการเล่น เพราะเหตุว่าท่านจะเล่นกับใคร ท่านคงไม่เล่นกับศัตรูใช่ไหม ก็คงจะเล่นกับบุคคลที่ท่านสนิทสนมคุ้นเคย ไปสบาย มาสบาย ปราศรัยสบายกับบุคคลเหล่าใด ท่านก็มีความยินดีพอใจที่จะเล่นสนุกกับบุคคลเหล่านั้น หรือแม้แต่การที่จะไปดุ่มหรสพ ท่านไปกะใคร ท่านก็ต้องไปกับมิตรสหาย หรือว่าบุคคลที่ท่านไปสบาย มาสบาย ปราศรัยสบาย

เพราะฉะนั้น ก็เลสนอกจากจะมีความยินดีติดข้องในตัวของตนเองแล้ว ยังเป็นไป พัวพัน ผูกพันกับวัตถุภายนอก หรือแม้แต่บุคคลภายนอก เช่น ในการเล่นก็ต้องมีการที่จะต้องเกี่ยวข้อง คือ เล่นกับบุคคลอื่น หรือการที่จะดุ่มหรสพ ก็ยังต้องเป็นไปกับพวกพ้องมิตรสหายผู้ที่ท่านคุ้นเคย ไปสบาย มาสบาย ปราศรัยสบาย

ควรจะมีสติระลึกถึงสภาพของความพอใจยินดีซึ่งเกิดขึ้น ที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เป็นชีวิตปกติประจำวัน

เพราะฉะนั้น ควรที่จะให้สติได้ระลึกถึงสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย เพื่อที่ปัญญาจะได้รู้ชัดในลักษณะที่เป็นนามธรรม ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม แม้ขณะที่เล่น หรือแม้ขณะที่ดูมหรสพ ดูการเล่นต่าง ๆ สภาพธรรมทั้งหมดเป็นความจริงอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น แต่สติสามารถจะระลึกได้ว่า แม้ความยินดีพอใจในการเล่น กับมิตรสหาย หรือในการดูมหรสพกับพวกพ้องญาติมิตรสหาย ก็เป็นสภาพธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยจริง ๆ เพราะเหตุว่าเป็นปกติในชีวิตประจำวันของท่าน เพราะฉะนั้น ท่านจะเล่นอะไร ท่านจะดูอะไร ก็ย่อมต้องเกิดขึ้นเพราะมีเหตุปัจจัยให้เป็นไปอย่างนั้น

ข้อความต่อไปแสดงให้เห็นถึงการเกี่ยวข้อ การคลุกคลียินดีในบุคคลทั้งหลาย ผู้เป็นที่รัก ซึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นบรรพชิต หรือฆราวาสก็ตาม ท่านผู้ฟังก็จะพิสูจน์ธรรมตามความเป็นจริงได้ว่า ตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ ความยินดีพอใจในการเกี่ยวข้อกับบุคคลต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ก็จะต้องเกิดขึ้นเป็นไปอย่างนั้น

ข้อ ๖๘๗ มีข้อความว่า

ชื่อว่า บุตร ในอุเทศว่า ปุตุเตสุ จ วิปุลํ โหติ เปมํ ดังนี้ ได้แก่บุตร ๔ จำพวก คือ บุตรที่เกิดแต่ตน ๑ บุตรที่เกิดในเขต ๑ บุตรที่เช่าให้ ๑ บุตรที่อยู่ในสำนัก ๑

คำว่า แต่ความรักในบุตรทั้งหลายมีมาก ความว่า ความรักในบุตรทั้งหลายมีประมาณยิ่ง เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า แต่ความรักในบุตรทั้งหลายมีมาก

นี่ก็เรื่องของชีวิตปกติประจำวันซึ่งจะต้องเกี่ยวข้อกัน และท่านที่ยังไม่มีบุตร ท่านก็คิดถึงความรักของมารดาบิดาที่มีต่อท่านได้ว่า ความรักในบุตรทั้งหลายมีมาก ความรักในบุตรทั้งหลายมีประมาณยิ่ง เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า แต่ความรักในบุตรทั้งหลายมีมาก

ท่านจะเล่นกับบุตรใหม่ ท่านจะพาบุตรไปดูมหรสพใหม่ นี่ก็เป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งควรจะได้ทราบตามความเป็นจริงว่า ท่านจะต้องผลิตเพลินยินดีกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของท่าน

ข้อ ๖๘๘

ของที่รัก ในอุเทศว่า ปิยวิปโยค วิชิตฺจุจฺมานโน ดังนี้ มี ๒ อย่าง คือ สัตว์อันเป็นที่รัก ๑ สังขารอันเป็นที่รัก ๑

ซึ่งท่านผู้ฟังควรจะสำรวจพิจารณาว่า เป็นความจริงอย่างนี้หรือไม่ว่า กิเลสของท่านมีมากมายเหลือเกิน เมื่อท่านรู้ว่ากิเลสของท่านช่างมาก มีทั้งอย่างบาง อย่างเบา อย่างละเอียด อย่างแรง เป็นไปตลอดเวลาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็เป็นเครื่องแสดงอยู่แล้วว่า ปัญญาช่างน้อยเสียเหลือเกิน เพราะฉะนั้น ก็ควรที่จะสะสมอบรมเจริญปัญญาให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะละกิเลสทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยการรู้สภาพธรรมที่ปรากฏตามความเป็นจริง

ข้อความต่อไปมีว่า

สัตว์อันเป็นที่รักเป็นไฉน ชนเหล่าใดมีอยู่ในโลกนี้ เป็นมารดาที่ดี บิดาที่ดี พี่น้องชายที่ดี พี่น้องหญิงที่ดี บุตรที่ดี ธิดาที่ดี มิตรที่ดี พวกพ้องที่ดี ญาติที่ดี สาโลหิตที่ดี เป็นผู้หวังประโยชน์ หวังความเกื้อกูล หวังความสบาย หวังความปลอดภัย ไปร่ง จากโยคกิเลสแก่บุคคลนั้น ชนเหล่านั้นชื่อว่า สัตว์อันเป็นที่รัก

บางท่านศึกษาธรรมแล้ว ใครที่จะให้ผู้เป็นที่รักของท่านได้เข้าใจธรรมด้วย ได้เจริญกุศล อบรมเจริญปัญญาให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงด้วย เมื่อท่านสำรวจพิจารณาดูว่า บุคคลผู้เป็นที่รักของท่านนั้นคือใครบ้างที่ท่านต้องการจะให้ได้ศึกษา ได้เข้าใจธรรม ได้รู้แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริง ก็คงไม่พ้นไปจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับท่าน รวมทั้งแม้บุคคลอื่น ซึ่ง เป็นผู้หวังประโยชน์ หวังความเกื้อกูล หวังความสบาย หวังความปลอดภัย ไปร่ง จากโยคกิเลสแก่บุคคลนั้น ชนเหล่านั้นชื่อว่า สัตว์อันเป็นที่รัก

ข้อความต่อไปมีว่า

สังขารอันเป็นที่รักเป็นไฉน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ส่วนที่ชอบใจ
สิ่งเหล่านี้ชื่อว่า สังขารอันเป็นที่รัก

คำว่า เมื่อเกลียดความพลัดพรากจากของที่รัก ความว่า เมื่อเกลียด เมื่ออึด
อัด เมื่อเบื่อซึ่งความพลัดพรากจากของที่รัก เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า เมื่อเกลียดความ
พลัดพรากจากของที่รัก พึงเที่ยวไปผู้เดียวเหมือนนอแรด ฉะนั้น เพราะเหตุนี้
พระปัจเจกสัมพุทธเจ้าจึงกล่าวว่า

การเล่น ความยินดี มีอยู่ในท่ามกลางแห่งสหาย แต่ความรักในบุตรทั้งหลาย
มีมาก บุคคลเมื่อเกลียดความพลัดพรากจากของที่รัก พึงเที่ยวไปผู้เดียวเหมือน
นอแรด ฉะนั้น

๕๔๙

ถ้าท่านผู้ฟังพิจารณาสิ่งที่พระปัจเจกสัมพุทธเจ้าตรัส จะเห็นได้ว่า พระปัจเจกสัมพุทธเจ้านั้น ทรงแสดงธรรมชีวิตปกติประจำวัน ตั้งแต่การที่ยังไม่รู้แจ้ง อริยสัจธรรม จนถึงการศึกษาที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ด้วยข้อความสั้น ๆ ว่า การเล่น ความ ยินดี มีอยู่ในท่ามกลางแห่งสหาย

นี่เป็นสังฆธรรมดาของชีวิตของผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ซึ่งไม่ได้ผิดจากความเป็นจริงของ สภาพธรรมในชีวิตประจำวัน แต่ควรที่จะได้พิจารณาหรือระลึกให้ไกลกว่านั้น คือ แต่ ความรักในบุตรทั้งหลายมีมาก บุคคลเมื่อเกลียดความพลัดพรากจากของที่รัก พึง เทียวไปผู้เดียวเหมือนนอแรด ฉะนั้น

ให้ระลึกถึงความจริงในชีวิตประจำวันเสียก่อนว่า ต่างก็ปรารถนาที่จะมีโลกะ ความยินดีพอใจ ผูกพัน พัวพัน ในการเล่น ในบุคคลทั้งหลายมากมายเพียงไร แต่ทุก คนจะต้องพลัดพรากจากสิ่งซึ่งเป็นที่ยรัก แม้แต่การเล่น ซึ่งเป็นความสนุกก็ต้องหมด ไป ไม่ใช่ว่าจะเล่นสนุกได้ตลอดเวลา

แม้แต่การเล่น ก็ยังมีวันหมดวันจบ มีเวลาที่จะต้องหยุดพักการเล่น เพราะฉะนั้น การพลัดพรากแม้จากความสนุก หรือว่าจากสิ่งซึ่งเป็นที่ยรัก เป็นของ แน่นนอน และเป็นความจริงในชีวิตประจำวันด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อเกลียด เมื่ออึดอัด เมื่อเบื่อ ซึ่งความพลัดพรากจากของอันเป็นที่รัก จึงชื่อว่า พึงเทียวไปผู้เดียวเหมือน นอแรด ฉะนั้น

แต่ท่านผู้ฟังจะเบื่อ จะระอา การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักแล้วหรือยัง ซึ่ง พลัดพรากอยู่เรื่อย ๆ ทุก ๆ วัน แต่อย่างละเล็กละน้อย มองไม่เห็นว่าเป็นการพลัด พราก แม้แต่การเล่นที่สนุก หมดแล้ว พลัดพรากไปแล้ว การดูมหรสพที่สนุก หมดแล้ว พลัดพรากไปแล้ว แต่ว่าอย่างละเล็กอย่างละน้อย เพราะฉะนั้น ก็ไม่รู้สึกละ เลยว่าเป็นการพลัดพราก ก็ไม่เบื่อ แต่ถ้าจะพิจารณาจริง ๆ ถ้าจะต้องพลัดพรากอยู่

เรื่อย ๆ จากสิ่งซึ่งเป็นที่รัก นับแต่สัตว์ซึ่งเป็นที่รัก คือ คนซึ่งเป็นที่รัก ตลอดไปจนถึง
สังขารทั้งหลายอันเป็นที่รัก นำที่จะเบื่อหรือยัง ถ้าไม่พิจารณา ไม่เห็น ไม่รู้ตามความ
เป็นจริง ก็ไม่เบื่อ

เพราะฉะนั้น ก็จะต้องวนเวียนเล่นไป สนุกไป เพลินไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะรู้
สภาพธรรมตามความเป็นจริงถึงการพลัดพรากจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งเป็นไปอยู่เรื่อย ๆ
หรือเมื่อประจักษ์ความเกิดดับของนามธรรมและรูปธรรมตามความเป็นจริง จึงจะมีการ
หน่าย การคลายความติด ความเพติดเพติด ความยึดมั่นในสภาพธรรมทั้งหลายที่
ปรากฏ เพราะปัญญารู้สภาพธรรมนั้น ตรงตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้น

นจุจคือวาทิตวิสุททสุสนา คือ งดเว้นจากการที่จะดูสิ่งที่เป็นข้าศึก คือ การฟอน
รำ ขบรับรอง เป็นต้น มาลาคนุวิเลปน ธารณมณฺฑนวิภูสณฺฐานา เวรมณี เว้นจาก
การประดับประดาด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้

นี่เป็นการขัดเกลากิเลสยิ่งขึ้นจากศีล ๕ ซึ่งท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า สำหรับผู้ที่มิ
ศรัทธาที่จะดับกิเลสให้หมดถึงความเป็นพระอรหันต์ จะต้องมีการอบรม การละคลาย
การติด แม้แต่ในการประดับตกแต่งตนเอง หรือว่าจะทัดทรงด้วยดอกไม้ก็ตาม ลูบไล้
ด้วยของหอมเครื่องประเทืองผิวอันเป็นฐานะของการแต่งตัว ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันของ
ฆราวาส ตามความเป็นจริงทีเดียว

เพราะฉะนั้น เรื่องของสภาพธรรมตามปกติตามความเป็นจริงเป็นอย่างไร ต้อง
รู้ตามความเป็นจริงอย่างนั้น จึงจะเห็นว่า จะดับกิเลส จะละกิเลสหมดสิ้นเป็น
สมุจเฉตนั้น จะเป็นไปได้ได้อย่างไร ด้วยการอบรมเจริญปัญญาอย่างไร แต่ว่าก่อนอื่น
จะต้องเห็นสภาพธรรมตามความเป็นจริงที่สะสมมา แม้ในเรื่องของการประดับตกแต่ง
ด้วยดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้ต่าง ๆ

ขอกล่าวถึงข้อความในพระวินัยปิฎก ซึ่งท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ในเรื่องของการ
ประดับตกแต่ง ทัดทรงด้วยดอกไม้ของหอม และเครื่องประเทืองผิว อันเป็นฐานะแห่ง
การแต่งตัวนั้นต้องละเอียดย เป็นไปตามกิเลส ซึ่งเริ่มตั้งแต่การอาบน้ำทีเดียว

เวลาอาบน้ำ มีกิเลสอะไรบ้างหรือเปล่า คิดดูดี ๆ สบู่หอมคุณภาพต่าง ๆ เพื่อประโยชน์อะไร ชีวิตจริง ๆ ตั้งแต่การที่ท่านจะซื้อหาวัตถุที่จะใช้ในการอาบ มีหลายอย่างเหลือเกิน ตามการสะสม ตามความเป็นจริงที่เป็นไปของแต่ละบุคคล ซึ่งท่านจะต้องรู้ตามความเป็นจริงว่า นี่คือสภาพธรรมตามที่สะสมมาเป็นตัวท่าน เพราะฉะนั้น ก็จะต้องเห็นความละเอียดของกิเลสที่มีมากเหลือเกิน

บางท่านกล่าวว่า ก่อนที่จะฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน ไม่ค่อยเห็นอารมณ์อะไร คล้าย ๆ กับตัวท่านไม่ค่อยมีอารมณ์อะไร อาจจะใช้คำว่าอารมณ์ในความหมายที่ว่า อารมณ์โกรธ อารมณ์แค้น หรืออารมณ์อะไรต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ท่านผู้นั้นพูดว่า ท่านไม่เห็นอารมณ์อะไรมากมาย แต่เวลาที่ท่านฟังแล้ว เข้าใจแล้ว ก็เห็นอารมณ์ต่าง ๆ มากขึ้น ๆ และตามความเป็นจริงเป็นอย่างนั้นไหม เรื่องของโลภะ โทสะ โมหะ เรื่องของกิเลสประการต่าง ๆ มีมากมายและละเอียดทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจอย่างไร ผู้ที่เริ่มอบรมเจริญสติปัฏฐาน ย่อมสามารถที่จะระลึกได้มากขึ้นถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ แม้ว่าปัญญายังไม่ทันรู้ชัดว่า ลักษณะนั้นไม่ใช่ตัวตน เป็นแต่เพียงลักษณะของสภาพธรรมแต่ละชนิดซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย แต่ก็ยังสามารถที่จะเริ่มรู้ในลักษณะตามความเป็นจริงของสภาพธรรมซึ่งปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจได้มากขึ้น

ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ ขุททกวัตตุขันธกะ** พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติวัตรข้อปฏิบัติในการอาบน้ำ มิให้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรแก่สมณะ คือ การขัดสีกาย ที่ขาบ้าง ที่แขนบ้าง ที่อกบ้าง ที่หลังบ้าง โดยประการต่าง ๆ ที่ไม่สมควร เช่น กระทำที่ต้นไม้ ที่เสา ที่ฝา หรือว่าในสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่สมควร ซึ่งข้อความในพระไตรปิฎกในเรื่องของการอาบน้ำมีมาก ก็จะขอกล่าวถึงบางประการ ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ ขุททกวัตตุขันธกะ เรื่องวัตรในการอาบน้ำ ข้อ ๖** มีข้อความว่า

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์อาบน้ำ ญัตถ์ด้วยก้อนจूरณหินสีแดงพลอยแดง ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกาม

ภิกษุทั้งหลาย ... จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงอาบน้ำฤดูด้วยก้อนจุนหินสีดั่งพลอยแดง รูป
ใดอาบ ต้องอาบดีทุกกฎ ฯ

แม้ว่าจะมีศรัทธาที่จะขัดเกลากิเลส อบรมเจริญปัญญาในเพศของบรรพชิต แต่
แม้กระนั้น ตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ กิเลสนั้นเองเป็นปัจจัยให้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควร
ต่าง ๆ ซึ่งท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ไม่ใช่เป็นอกุศลกรรมบถ ไม่ใช่เป็นโทษผิร้ายแรง
เหมือนอย่างการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง หรือการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็น
ของตน แต่แม้กระนั้น ก็ยังเป็นการติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งไม่ควรแก่
เพศของบรรพชิต เพราะฉะนั้น สิ่งใดที่ไม่ควร พระผู้มีพระภาคก็ได้ทรงบัญญัติว่า
ภิกษุไม่พึงกระทำอย่างนั้น แต่สำหรับผู้ที่เป็นฆราวาสซึ่งท่านเป็นผู้มีปกติอบรมเจริญ
สติปัฏฐานในเพศของฆราวาส ไม่ใช่บรรพชิต ท่านก็เจริญสติ ระลึกรู้ลักษณะของ
สภาพธรรมที่เกิดขึ้นที่ปรากฏในขณะนั้นตามความเป็นจริงว่า เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย
ตามที่ได้สะสมมา

สำหรับเรื่องของพระภิกษุยังเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น เรื่องของพระภิกษุนี้ก็ยัง
จะมีมากกว่านี้อีก ในเรื่องของการประดับตกแต่งด้วยของหอมเครื่องลูบไล้ต่างๆ ซึ่งจะ
ขอกล่าวถึงในภายหลัง

เรื่องของการประดับด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ที่ไม่เป็นการเหมาะสมแก่บรรพชิต
นั้น ในพระวินัยก็มีท่านพระฉัพพัคคีย์เป็นมูลเหตุให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติ
สิกขาบท ซึ่งก็คงจะต้องเริ่มตั้งแต่ศักระ คือ ขอกล่าวถึงเรื่องผม ใน **พระวินัยปิฎก
จุลวรรค ภาค ๒ ขุททกวัตตุขันธกะ เรื่องไว้ผมยาว ข้อ ๑๓** มีข้อความว่า

เรื่องไว้ผมยาว

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ไว้ผมยาว ชาวบ้านฟังโทษ ดีเดียน โพนทะนาว่า
... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... รับสั่งว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้ผมยาว รูปใดไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ไว้ผมได้ ๒ เดือน หรือยาว ๒ องคุลี ฯ

ท่านผู้ฟังที่เป็นคฤหัสถ์ก็คงจะเทียบเคียงได้ เรื่องผมก็เป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงการติด การประดັบ การตกแต่ง ตั้งแต่การสระ การแปรง การหวี การกระทำให้เป็นในลักษณะต่าง ๆ ตามความพอใจ ตามฉันทราคะที่มีในรูป ซึ่งท่านยึดถือว่าเป็นตัวท่าน และก็มี ความพอใจที่จะประดับตกแต่ง แต่เพราะความที่เป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าภิกษุจะกระทำ อาบัติก็เป็นอย่างเบาที่สุด คือ เพียงอาบัติทุกกฏ แต่ก็ให้เห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ควรแก่เพศบรรพชิต สำหรับพวกฆราวาส ท่านไม่ได้มีอริยาศัยที่จะขัดเกลากิเลสในเพศของบรรพชิต ก็เป็นเรื่องที่ท่านจะอบรมเจริญปัญญาสู่สภาพธรรมตรงตามความเป็นจริงที่ท่านได้สะสมมา

ข้อ ๑๔

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์เสຍผมด้วยแปรง เสຍผมด้วยหวี เสຍผมด้วยนิ้วมือ ต่างหวี เสຍผมด้วยน้ำมันผสมกับขี้ผึ้ง เสຍผมด้วยน้ำมันผสมกับน้ำ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเสຍผมด้วยแปรง ไม่พึงเสຍผมด้วยหวี ไม่พึงเสຍผมด้วยนิ้วมือต่างหวี ไม่พึงเสຍผมด้วยน้ำมันผสมกับขี้ผึ้ง ไม่พึงเสຍผมด้วยน้ำมันผสมกับน้ำ รูปใดเสຍ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

วันหนึ่ง ๆ มีเรื่องการประดับตกแต่งร่างกายมากไหม ที่ศีรษะ ผม ด้วยแปรง ด้วยหวี ด้วยนิ้วมือต่างหวี ขณะใดที่กระทำ สติเกิดระลึกรู้ตามความเป็นจริงในสภาพธรรมที่เป็นอกุศลจิตในขณะนั้น ที่เกิดปรากฏตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้น จึงต้องเป็นผู้ที่มีปกติอบรมเจริญสติปัฏฐาน เพื่อที่จะได้รู้ว่า แม้ขณะนั้นไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดที่จะสามารถบังคับยับยั้งสภาพธรรมที่มีปัจจัยสะสม

มาที่จะเกิดขึ้น แต่ว่าสติสามารถที่จะเกิดระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏในขณะนั้นเพื่อที่จะไม่ยึดถือว่า แม้ขณะนั้น ๆ ก็ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ข้อความต่อไป

เรื่องสองดูเงาหน้า

ข้อ ๑๕

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์สองดูเงาหน้าในแว่นบ้าง ในภาชนะน้ำบ้าง ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ผู้บริโภคกาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงดูเงาหน้าในแว่น หรือในภาชนะน้ำ รูปใดดูต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ชีวิตประจำวันอีกเหมือนกันใช่ไหม สองกระจก ดูเงา นี่เป็นชีวิตจริง ๆ ก็ต้องอบรมเจริญปัญญา รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงทุกประการ สำหรับบรรพชิตนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะว่าได้ละเพศคฤหัสถ์แล้ว เพราะฉะนั้น ก็จะต้องกระทำตามพระวินัยที่เหมาะสมที่ควร

ข้อ ๑๖

สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งเป็นแผลที่หน้า เธอถามภิกษุทั้งหลายว่า แผลของผมเป็นเช่นไร ขอรับ ภิกษุทั้งหลายตอบอย่างนี้ว่า แผลของคุณเป็นเช่นนี้ ขอรับ เธอไม่เชื่อ

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ดูเงาหน้าที่แว่น หรือที่ภาชนะน้ำได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

ชีวิตวันหนึ่ง ๆ ความเป็นอยู่ในวันหนึ่ง ๆ ก็จะต้องเป็นไป เมื่อเป็นแผล ก็จะต้องมีการรักษา ไม่ใช่ทอทิ้ง เมื่อมีการรักษา ก็จะต้องมีการรู้ว่า แผลที่เป็นนี้มี

ลักษณะมากน้อยแค่ไหน ตรงไหน อย่างไร เพื่อที่จะได้รักษาได้ถูกต้อง เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงทรงอนุญาตสำหรับภิกษุผู้อาพาธ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ทาหน้าเป็นต้น

ข้อ ๑๗

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์ทาหน้า ภูหน้า ผัดหน้า เจิมหน้าด้วยมโนศิลา ย้อมตัว ย้อมหน้า ย้อมทั้งตัวและหน้า ชาวบ้านฟังโทษ ตีเตียนโทษทว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทาหน้า ไม่พึงภูหน้า ไม่พึงผัดหน้า ไม่พึงเจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่พึงย้อมตัว ไม่พึงย้อมหน้า ไม่พึงย้อมทั้งตัวและหน้า รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ข้อ ๑๘

สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธด้วยโรคหยันตา

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทาหน้าได้ เพราะเหตุอาพาธ ฯ

ก็ต้องรวมถึงประการอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องของการรักษาโรคด้วย

การที่จะดับกิเลสหมดเป็นสมุจเฉทเช่นพระอรหันต์เป็นเรื่องที่ละเอียด แม้แต่ในเรื่องของการประดับตกแต่ง ซึ่งท่านผู้ฟังอาจจะไม่ได้คิดถึงว่า ตามความเป็นจริงท่านได้กระทำความบ้างน้อยบ้างตามกิเลสซึ่งมี ที่จะกล่าวว่าท่านไม่มีกิเลสเสียเลยเป็นไปไม่ได้ ตั้งแต่ในเรื่องของผมเป็นต้นไปที่เดียว เพราะฉะนั้น เมื่อสภาพธรรมเป็นจริงอย่างไร ก็ต้องยอมรับ และรู้ตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้น ๆ เพื่อที่จะได้เห็นสภาพธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่ตัวตน

สำหรับเรื่องของการประดับตกแต่งต่าง ๆ ใน **ขุททกนิกาย จุฬนันทเทส**
ซักควิสณสูตรตนิทเทส ข้อ ๗๕๙ มีข้อความที่อธิบายเรื่องเครื่องประดับต่าง ๆ ว่า

ชื่อว่า เครื่องประดับ ในอุเทศว่า วิภูสณฐานา วิรโต สจุจวาที ดังนี้ ได้แก่
เครื่องประดับ ๒ อย่าง คือ เครื่องประดับของคฤหัสถ์อย่าง ๑ เครื่องประดับของ
บรรพชิตอย่าง ๑

เครื่องประดับของคฤหัสถ์ ก็ย่อมมีมากมายเหลือเกินตามที่เราเห็น ตามที่ปรากฏ
แต่สำหรับบรรพชิต แม้ว่าจะได้ละอาคารบ้านเรือนแล้ว แต่อัธยาศัยสะสมมาที่ยัง
พอใจในการประดับ การตกแต่ง ก็ยังไม่หมด เพราะฉะนั้น การประดับตกแต่งของ
บรรพชิตก็มี

๕๕๐

ข้อความต่อไปมีว่า

เครื่องประดับของคฤหัสถ์เป็นไฉน ผม หนวด ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ เครื่องประดับ เครื่องแต่งตัว ผ้า เครื่องประดับศิระชะ ผ้าโพก เครื่องอบ เครื่องนวด เครื่องอาบน้ำ เครื่องตัด กระจกเงา เครื่องหยอดตา ดอกไม้ เครื่องไล้ทา เครื่องทาปาก เครื่องผัดหน้า เครื่องผูกข้อมือ เครื่องผูกมวยผม ไม้เท้า กล้องยา ดาบ ร่ม รองเท้า กรอบหน้า พัดขนสัตว์ ผ้าขาว ผ้ามีชายยาว เครื่องประดับดังกล่าวมานี้ เป็นเครื่องประดับของคฤหัสถ์

ลองดูสิ่งของที่ท่านมีว่า สิ่งใดเป็นเครื่องประดับบ้าง ไม่ว่าท่านจะใช้อะไรก็ตาม ลองพิจารณาดูว่า ท่านใช้ที่เป็นลักษณะของใช้เท่านั้น หรือว่าท่านใช้ในลักษณะที่เป็นเครื่องประดับด้วย ปากกามีหลายชนิด ชนิดไหนเป็นเครื่องประดับด้วย นาฬิกามีหลายชนิด ชนิดไหนเป็นเครื่องประดับด้วย ช้อน ส้อม ถ้วย จาน ชาม ทุกอย่างที่ท่านมี ลองพิจารณาจริงๆ ว่า เป็นเพียงการใช้ในฐานะเป็นเครื่องใช้ที่จำเป็น หรือว่าเป็นเครื่องประดับด้วย ในบ้านหนึ่ง ๆ ก็คงจะมีเครื่องประดับหลายชิ้น เครื่องตกแต่ง ไม่ได้ใช้สำหรับทำอะไรเลย นอกจากประดับ

สำหรับเครื่องแต่งตัวก็มีมาก ผ้า เครื่องประดับศิระชะ ผ้าโพก เครื่องอบ เครื่องนวด เครื่องอาบน้ำ เครื่องตัด กระจกเงา เครื่องหยอดตา ดอกไม้ เครื่องไล้ทา เครื่องทาปาก เครื่องผัดหน้า เครื่องผูกข้อมือ เครื่องผูกมวยผม ไม้เท้าก็ยังเป็นเครื่องประดับได้ กล้องยาก็ยังเป็นเครื่องประดับได้ แม้ดาบ ร่ม รองเท้า กรอบหน้า พัดขนสัตว์ ทุกอย่าง เพราะฉะนั้น ท่านลองสำรวจดูเครื่องประดับของท่าน น้อยขึ้น หรือมากขึ้น และถ้าได้พิจารณาบ่อย ๆ จะเห็นได้จริง ๆ ว่า กว่าจะดับกิเลสเป็นพระอรหันต์จะยาก หรือจะง่ายอย่างไร

สิ่งที่มีอยู่ตามปกติประจำวัน จนเกือบไม่รู้เลยว่า เป็นไปด้วยกิเลส แม้ในการ
ตกแต่งประดับร่างกายของท่าน ท่านก็จะเห็นว่า ยังมีความยึดติดในรูป เสียง กลิ่น
รส โสภณูปะมากเพียงไร

ข้อความต่อไป

เครื่องประดับของบรรพชิตเป็นไฉน การประดับจีวร การประดับบาตร การ
ประดับเสนาสนะ การประดับ การตกแต่ง การเล่น การเล่นรอบ ความกำหนด
ความพลิกแพลง ความเป็นผู้พลิกแพลงซึ่งกายอันเปื่อยเน่านี้ หรือซึ่งบริหารอันเป็น
ภายนอก การประดับนี้ เป็นการประดับของบรรพชิต

ให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ถึงการที่จะดับกิเลสว่ายาก อย่าคิดว่าง่าย
สำหรับผู้ที่เป็นคฤหัสถ์นั้น ก็คงจะมีศรัทธาธุระภาวนาได้เป็นบางกาล แต่สำหรับผู้
ที่ดับกิเลสหมดถึงความเป็นพระอรหันต์ ไม่ใช่เฉพาะบางกาล แต่ว่าตลอดชีวิตทีเดียว
แต่ถ้ายังเป็นบรรพชิตซึ่งยังมีกิเลสอยู่ ก็ย่อมจะมีการกระทำที่ไม่สมควรแก่เพศของ
บรรพชิตตามกำลังของกิเลสได้

ขอล่าวถึงเรื่องของการประดับตกแต่งของภิกษุณี ใน **พระวินัยปิฎก จุลวรรค**
ภาค ๒ ภิกษุณีขันธกะ เรื่องการทาทนเป็นต้น

ข้อ ๕๕๖

สมัยต่อมา ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ทาทนน้ำ ภูหน้า ผัดหน้า เจิมหน้า ด้วยมโนศิลา
ย้อมตัว ย้อมหน้า ย้อมทั้งตัวทั้งหน้า ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ...
เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคกาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงทาทนน้ำ ไม่พึงภูหน้า ไม่พึงผัดหน้า ไม่พึง
เจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่พึงย้อมตัว ไม่พึงย้อมหน้า ไม่พึงย้อมทั้งตัวทั้งหน้า รูปใด
ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เป็นอาบัติอย่างเบาที่สุด เพราะว่าเป็นเรื่องของสภาพธรรมตามปกติที่ไม่สมควร
สำหรับแก่เพศบรรพชิต แต่สำหรับฆราวาสก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะว่าไม่ใช่เป็นผู้ที่มี
ศรัทธาที่จะประพฤติดุลลาภกิเลสในเพศของบรรพชิต

ข้อความต่อไปมีว่า

สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์แต่่มหน้า ทาแก้้ม เยี่ยมหน้าต่าง ยืนแอบประตู่
ให้ผู้อื่นทำการฟ้อนรำ ตั้งสำนักหญิงแพศยา ตั้งร้านขายสุรา ขายเนื้อ ออกร้านขาย
ของเบ็ดเตล็ด ประกอบการหากำไร ประกอบการค้าขาย ใช้ทาสให้บ่ารุง ใช้ทาสีให้
บ่ารุง ใช้กรรมกรขายให้บ่ารุง ใช้กรรมกรหญิงให้บ่ารุง ใช้สัตว์เดียรัจฉานให้บ่ารุง
ขายของสดและของสุก ใช้สันถัดขนเจียมหล่อ ชาวบ้านเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนา
ว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงแต่่มหน้า ไม่พึงทาแก้้ม ไม่พึงเยี่ยมหน้าต่าง
ไม่พึงยืนแอบประตู่ ไม่พึงให้ผู้อื่นทำการฟ้อนรำ ไม่พึงตั้งสำนักหญิงแพศยา ไม่พึงตั้ง
ร้านขายสุรา ไม่พึงขายเนื้อ ไม่พึงออกร้านขายของเบ็ดเตล็ด ไม่พึงประกอบการหา
กำไร ไม่พึงประกอบการค้าขาย ไม่พึงใช้ทาสให้บ่ารุง ไม่พึงใช้ทาสีให้บ่ารุง ไม่พึงใช้
กรรมกรขายให้บ่ารุง ไม่พึงใช้กรรมกรหญิงให้บ่ารุง ไม่พึงใช้สัตว์เดียรัจฉานให้บ่ารุง
ไม่พึงขายของสดและของสุก ไม่พึงใช้สันถัดขนเจียมหล่อ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ
ฯ

เป็นเรื่องที่ให้เห็นความต่างกันของฆราวาส มีการค้าขาย มีการประกอบธุรกิจ
ได้ แม้ว่าจะเป็นผู้ที่รักษาอุโบสถศีล เพียงแต่ว่าเป็นผู้ที่เว้นการประดับตกแต่ง แต่ถ้า
ไม่ใช่ผู้ที่มุ่งขัดเกลากิเลสจริง ๆ ตามฐานะ ตามเพศ จะเห็นได้ว่า แม้ภิกษุณีก็ยัง
ประพฤติดังไปตามกำลังของกิเลส เช่นเดียวกับคฤหัสถ์ทั้งหลายผู้บริโภคคาม

ข้อความต่อไปมีว่า

ใช้จิวรสีครามล้วนเป็นต้น

สมัยนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้จิวรสีครามล้วน ใช้จิวรสีเหลืองล้วน ใช้จิวรสีแดงล้วน ใช้จิวรสีบานเย็นล้วน ใช้จิวรสีดำล้วน ใช้จิวรสีแสดล้วน ใช้จิวรสีชมพูล้วน ใช้จิวรไม้ตัดขาย ใช้จิวรมีขายยาว ใช้จิวรมีขายเป็นลายดอกไม้ ใช้จิวรมีขายเป็นลายผลไม้ สวมเสื้อ สวมหมวก ประชาชนเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบพูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงใช้จิวรสีครามล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีเหลืองล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีแดงล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีบานเย็นล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีดำล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีแสดล้วน ไม่พึงใช้จิวรสีชมพูล้วน ไม่พึงใช้จิวรไม้ตัดขาย ไม่พึงใช้จิวรมีขายยาว ไม่พึงใช้จิวรมีขายเป็นลายดอกไม้ ไม่พึงใช้จิวรมีขายเป็นลายผลไม้ ไม่พึงสวมเสื้อ ไม่พึงสวมหมวก รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

แม้แต่สี ก็เป็นไปตามความพอใจในการประดับตกแต่งได้ไซ้ไหม

ถ. ผมขอถามพญฺญชนะที่ว่า ดอกไม้ ของหอม เป็นสิ่งเดียว หรือเป็นสองอย่าง ของหอม คือ กลิ่นหอมในดอกไม้ ชื่อว่า ดอกไม้ของหอม หรือว่าดอกไม้ อย่างหนึ่ง ของหอมก็อีกอย่างหนึ่ง

สุ. ดอกไม้สีสวย ประดับแล้วก็สวยแม้ว่าไม่หอม ได้ไหม

ถ. หมายความว่า เป็นสองอย่าง และในเมื่อของหอมภิกษุใช้ไม่ได้ แต่ในครั้งพุทธกาลก็มีมาก ที่บุคคลนำดอกไม้ของหอมไปถวายพระผู้มีพระภาคบ้าง พระภิกษุสงฆ์บ้าง นั้นสมควรหรือ เมื่อเอาไปถวายแล้ว ท่านก็ใช้ไม่ได้

สุ. ถวายเป็นการบูชาด้วยศรัทธา จะยับยั้งศรัทธาของคนอื่นได้ไหม

ถ. ก็สิ่งอื่น ๆ ที่ดี ๆ กว่านั้นน่าจะถวาย ในครั้งพระพุทธกาลเขาไม่น่าเข้าใจผิด เขาก็รู้ว่า ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นท่านใช้ของหอมเหล่านี้ไม่ได้ ทำไมยังจะนำไปถวายอีก

ส. แล้วแต่กำลัง ถ้าไม่มีของอื่นจะถวายเป็นดอกไม้ หาดอกไม้ไม่ได้ กำลังทรัพย์ที่จะไปจัดหาวัตถุอื่นมาถวายก็ไม่มี แต่มีดอกไม้ใครที่จะถวาย ก็ถวายได้ เป็นการบูชาด้วยดอกไม้ ทำไมจึงจะห้ามศรัทธาหรือกุศลจิตของคนอื่นไม่ให้กระทำ แต่ผู้รับไม่ใช่ผู้ที่ติด เพราะเหตุว่าเพศของบรรพชิต เป็นเรื่องของการขัดเกลา ไม่ใช่เรื่องติด

ถ. ดอกไม้ผมไม่สงสัย แต่ผมสงสัยของหอม เช่น น้ำอบไทย เมื่อเอาไปถวายแล้ว พระท่านก็ไม่ได้ใช้ และน้ำอบไทยนี้ก็ต้องซื้อ ไปซื้อสิ่งอื่นไม่ดีกว่าหรือที่ท่านใช้ได้

ส. แล้วแต่การพิจารณาของผู้ที่ท่านถวาย ถ้าท่านที่ถวายเห็นอย่างสิ่งอื่นที่เป็นประโยชน์กว่า ท่านมีศรัทธาที่จะถวายสิ่งอื่น ก็เป็นสิ่งที่ควร แล้วแต่ศรัทธาของท่าน โดยมากเท่าที่สังเกต ด้วยกำลังของศรัทธา ฆราวาสมีอะไร ก็ใครที่จะถวาย คือเทียบใจของท่านกับใจของพระภิกษุในเพศของบรรพชิต อย่างบางท่าน มีของเก่าโบราณ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่พอใจและเห็นคุณค่าในศิลปะโบราณเหล่านั้น เมื่อท่านมีแล้ว ท่านมีอีก ท่านก็นำไปถวายพระภิกษุ โดยการเทียบว่า เมื่อท่านพอใจในการที่จะได้รับบุคคลอื่นก็ควรที่จะเกิดความพอใจในการได้รับด้วย โดยที่ไม่ได้พิจารณาว่า เป็นของที่ควรหรือไม่ควรประการใด

พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ เรื่องทรงห้ามนอนบนที่นอนดอกไม้ ข้อ ๑๐๔ มีข้อความว่า

สมัยต่อมา พระฉัพพัคคีย์นอนบนที่นอนอันเกลื่อนด้วยดอกไม้ ชาวบ้านเดินเที่ยวชมวิหารพบเห็นเข้า จึงเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ... เหมือนพวกคฤหัสถ์ ผู้บริโภคคาม

ภิกษุทั้งหลาย ... กราบพูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาค ... ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนอนบนที่นอนอันเกลื่อนด้วยดอกไม้ รูปใดนอนต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

มีใครบ้างไหมที่ไม่ชอบดอกไม้ ก็คงจะชอบกันทุกคน และคงรู้สึกสบายตา สบายใจ มีความรื่นรมย์ เวลาที่แวดล้อมไปด้วยดอกไม้ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น สำหรับ พระฉัพพัคคีย์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อท่านไม่ได้ไปทำอกุศลกรรมบถอะไร แต่ท่านก็ยังมียินดีในการที่จะได้นอนบนที่นอนอันกลิ่นด้วยดอกไม้ แต่ด้วยเหตุที่ไม่เหมาะสมไม่ควร แก่เพศของบรรพชิต พระผู้มีพระภาคจึงทรงบัญญัติว่า ภิกษุไม่พึงนอนบนที่นอนอัน กลิ่นด้วยดอกไม้ รูปใดนอน ต้องอาบัติทุกกฏ

พุทธาณุญาตรับของหอม

ข้อ ๑๐๕

สมัยนั้น ชาวบ้านถือของหอมบ้าง ดอกไม้บ้างไปวัด ภิกษุทั้งหลายรังเกียจไม่ รับประเคน จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับของหอม แล้วเจิมไว้ที่บ้านประตู หน้าต่าง ให้รับดอกไม้ แล้ววางไว้ในส่วนข้างหนึ่งในวิหาร ฯ

ไม่ปฏิเสธศรัทธาของบุคคลอื่น แต่เมื่อรับมาแล้ว ควรจะปฏิบัติอย่างไรที่เป็น การสมควรแก่เพศสมณะ คือ ไม่ติด หรือไม่บริโภคอย่างคฤหัสถ์ อย่างชาวบ้าน ถ้า เป็นของหอมก็เจิมไว้ ทาไว้ตามประตูหน้าต่าง ก็เป็นการใช้โดยที่ไม่ได้มาประดับ ตกแต่งร่างกายให้เกิดกลิ่นหอมดังเช่นคฤหัสถ์ สำหรับดอกไม้ก็เช่นเดียวกัน เมื่อรับมา ก็เก็บไว้ วางไว้ในส่วนข้างหนึ่งในวิหาร

ของหอม เครื่องลูบไล้ บางครั้งก็จำเป็นสำหรับการรักษาโรคผิวหนัง ซึ่งถ้าไม่ เป็นการลูบไล้เพื่อประดับตกแต่งแล้ว พระผู้มีพระภาคก็ทรงอนุญาต

พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒ เกสัชชขันธกะ ข้อ ๔๔ มีข้อความว่า

สมัยต่อมา ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธเป็นโรคผิวหนัง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้น แด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสอนุญาตแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำการลูบไล้ด้วยของหอม

สำหรับเรื่องของการติดการพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โภจวิพพะตามความเป็นจริง เพราะเหตุว่ากิเลสยังไม่ได้ดับเป็นสมุจเฉท ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ในส่วนของการอบรมเจริญสติปัฏฐาน ก็เป็นการที่สติจะระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมไปเรื่อย ๆ ที่ลักษณะของนามนั้นบ้าง รูปนั้นบ้าง จนกว่าจะเป็นปัญญาที่สามารถจะรู้ชัดในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม แต่ในขณะนั้น ๆ ที่เจริญสติปัฏฐาน ก็ยังมีเหตุปัจจัยที่จะให้กิเลสเกิดขึ้นเป็นไปทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เพราะฉะนั้น ส่วนของกิเลสที่เกิดขึ้น ก็สะสมไปเป็นปัจจัยเพิ่มพูนขึ้น ส่วนของสติและปัญญาที่อบรม ก็ค่อย ๆ เจริญขึ้น จนกว่าสามารถที่จะรู้แจ้งแม้ในลักษณะของกิเลสหรือธรรมทั้งหลายที่มีปัจจัยเกิดขึ้นปรากฏตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้น จะต้องทราบว่า ถึงแม้ว่าจะเป็นบุคคลใดก็ตามที่ได้อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ แต่ขณะที่ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระอรหันต์ ก็ยังมีปัจจัยที่จะให้กิเลสเกิดขึ้นเป็นไปโดยประการต่าง ๆ แม้ในพระชาติสุดท้ายของการที่จะตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า และในชาติสุดท้ายของพระสาวกทั้งหลายด้วย ซึ่งขอกล่าวถึงท่านพระนันทะ ใน **สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ภิกขุสังยุตต์ นันทสูตร** มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล ท่านพระนันทะผู้เป็นบุตรของพระเจ้าแม่น้ำแห่งพระผู้มีพระภาค ห่มจีวรที่ทาบและกลับทาบแล้ว หยอदनัยน์ตา ถือบาตรมีสีใส เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายอภิวาทแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ท่านพระนันทะนั้นจะได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ แต่ก่อนที่ท่านจะได้บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ยังมีติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโภจวิพพะ และในการประดับตกแต่ง

ครั้นท่านพระนันทะนั่งเรียบร้อยแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับท่านดังนี้ว่า

ดูกร นันทะ ข้อที่เธอห่มจีวรที่ทาบและกลับทาบแล้ว หยอदनัยน์ตา และถือบาตรมีสีใส ไม่สมควรแก่เธอผู้เป็นกุลบุตรออกบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา ข้อที่เธอถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร และไม่พึงเป็นผู้เพ่งเล็งในกามทั้งหลายอยู่อย่างนี้ จึงสมควรแก่เธอผู้เป็นกุลบุตรออกบวชเป็นบรรพชิตด้วยศรัทธา ฯ

พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ครั้นได้ตรัสไวยาการณภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปว่า

เมื่อไร เราจะพึงได้เห็นนันทะถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยโภชนะที่เจือปนกัน ผู้ไม่อาลัยในกามทั้งหลาย ดังนี้ ฯ

ลำดับนั้น ท่านพระนันทะ โดยสมัยต่อมา ได้เป็นผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร และไม่อาลัยในกามทั้งหลายอยู่ ฯ

จบสูตรที่ ๘

จะเห็นได้ว่า ต้องค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป ท่านผู้ฟังที่ยังติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมัพพะ ในการประดับตกแต่ง บอกให้เล็ก เล็กได้ไหม ถ้าท่านมีปัจจัยที่สะสมมาที่จะกระทำอย่างนั้น ๆ จะประดับอย่างนั้น จะตกแต่งอย่างนั้น แต่ละบุคคลก็แต่ละอย่างต่าง ๆ กันไป แม้ท่านพระนันทะ ท่านก็ไม่ใช่ว่าจะเล็กได้ทันทีทันใดที่ท่านบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ แต่ว่าค่อย ๆ เป็นไป จนกระทั่งสามารถบรรลุดุคคุณธรรมถึงความเป็นพระอรหันต์ และก็เป็นผู้ที่อยู่ป่าเป็นวัตร ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ไม่อาลัยในกามทั้งหลายอยู่

ก็ต้องค่อย ๆ เป็นไปตามความเป็นจริง ตามขั้นของปัญญาที่รู้แจ้งอริยสัจธรรมด้วย ขอให้ระลึกอยู่เสมอว่า เป็นผู้มีกิเลสมาก และกว่าจะดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท ก็จะต้องอบรมเจริญกุศลทุกประการ ประการที่สำคัญที่สุด คือ การอบรมเจริญปัญญาเพื่อที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมซึ่งไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา

Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา เล่ม ๕๕ ตอนที่ ๕๔๑ – ๕๕๐

หน้า ๗๗